

Johanna Summanen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Terveysalan koulutusohjelma
Sairaanhoitaja (AMK), diakoninen hoitotyö
Opinnäytetyö, 2019

RAKKAUDESTA LÄHIMMÄISEEN

Kirkon henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa

TIIVISTELMÄ

Johanna Summanen

Rakkaudesta lähimmäiseen. Kirkon henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa.

84 sivua, 6 liitettä

Toukokuu 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Terveysalan koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK), diakoninen hoitotyö

Opinnäytetyön aiheena on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon henkinen huolto, joka antaa henkistä tukea suuronnettomuuden uhreille, omaisille sekä pelastustyöhön osallistuvalla henkilökunnalla. Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Lapuan hiippakunnan kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon organisaatiota ja sen toimintaa näkyväksi. Tavoitteena oli myös syventää seurakuntien kirkkoherrojen, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sekä yhteistyötöimijöiden tietämystä kirkon henkisestä huollosta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa hiippakunnan viestinnän tueksi materiaalipaketti, joka sisälsi PowerPoint-esityksen, tulostettavan esitteen sekä neljän artikkelin juttusarjan. Artikkelit julkaistiin Lapuan hiippakunnan verkkosivuilla, Facebook-sivuilla ja uutiskirjeessä.

Opinnäytetyö sisältää raportin ja sen liitteinä olevat esitysaineistot ja artikkelit. Kirjallisuuskatsauksessa keskityttiin psykososiaaliseen tukeen kriisitilanteessa, kirkon henkiseen huoltoon ja sen lainsäädännölliseen asemaan sekä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon toimintamalliin. Katsauksessa perehdyttiin myös äkillisen kriisin psyykkiseen sopeutumisprosessiin, seurakuntien valmiussuunnitteluun ja työntekijöiden valmiuksiin toimia kriisitilanteessa.

Materiaalipaketin sisällöntuotantoa varten haastateltiin Lapuan hiippakunnan hiippakuntasihteereitä, alueellisten henkisen huollon valmiusryhmien koordinaattoreita sekä kirkon työntekijöitä eri työmuodoista. Lisäksi Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmän harjoituksissa haastateltiin kunnan, pelastusviranomaisen ja koulun edustajia. Tuotetut materiaalit konkretisoivat, mitä osallisuus henkisen huollon valmiusryhmään antaa ja miten henkisen huollon osaamista voidaan hyödyntää seurakuntien tekemässä kriisityössä.

Asiasanat: evankelis-luterilainen kirkko, henkinen tuki, hiippakunnat, kirkon henkinen huolto, kriisityö, psykososiaalinen tuki, valmiussuunnittelu

ABSTRACT

Johanna Summanen

Ecclesiastical Mental Support in the Diocese of Lapua of the Evangelical Lutheran Church of Finland.

84 p., 6 appendices

May 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Health Care

Option in Diaconal Nursing

Registered Nurse

The subject of this thesis is the ecclesiastical mental support given by the Evangelical Lutheran Church of Finland to the victims of major accidents, their relatives, and the personnel involved in the rescue work. The thesis was a functional thesis project, and it was conducted in co-operation with the Diocese of Lapua.

The aim of the thesis was to make the organization and procedures of the ecclesiastical mental support of the Diocese of Lapua visible. The aim was also to deepen the knowledge of vicars, parish members and employees, as well as the collaborators, concerning ecclesiastical mental support. The purpose of this thesis was to produce a material package to support communication in the diocese. The material package included a PowerPoint presentation, printable leaflet and four articles, which were published on the diocese's website, Facebook page and newsletter.

The thesis includes the report as well as presentations and articles which are in the form of appendices. In the literature review the focus was on psychosocial support in crisis, ecclesiastical mental support and its legal status, as well as the procedures of the ecclesiastical mental support of the Diocese of Lapua. The report also explores the psychological adaptation process in sudden traumatic events, the preparedness planning of the parishes, and the skills of the employees to act in a crisis situation.

The content production consisted of the interviews with the diocesan secretaries, the coordinators of the regional ecclesiastical mental support teams and the parish employees. In addition, the representatives of one municipality, rescue authority, and school were interviewed in the exercises of the Central Finland preparedness team. As a major output, the produced materials give concrete insight into the involvement of the preparedness team and how the skills of ecclesiastical mental support can be used in crisis work carried out by the parishes.

Keywords: crisis work, diocese, ecclesiastical mental support, emergency planning, evangelical lutheran church, mental support, psychosocial support

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PSYKOSOSIAALINEN TUKI KRIISITILANTEESSA	6
2.1 Kriisiapu suuronnettomuuksissa ja arkielämän traumoissa	6
2.2 Äkillisen kriisin psyykkinen sopeutumisprosessi	9
3 KIRKON HENKINEN HUOLTO	11
3.1 Kirkon henkinen huolto osana psykososiaalista tukea ja palvelua	11
3.2 Lainsäädäntö valmiussuunnittelun ohjaajana	12
3.3 Henkinen huolto seurakuntien valmiussuunnittelussa	13
3.4 Arkielämän traumaattisten tilanteiden henkinen huolto	14
3.5 Valmiusryhmän jäsenten valmiudet ja osaamisen hyödyntäminen	15
4 HENKINEN HUOLTO LAPUAN HIIPPAKUNNASSA	18
5 IDEASTA TOTEUTUKSEEN	22
5.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	22
5.2 Opinnäytetyön prosessi askeleittain	24
5.3 Kirkon ilmeen mukaisia sisältöjä monikanavaiseen viestintään	27
5.4 Eettisyys ja luotettavuus	30
5.5 Palaute opinnäytetyön prosessista ja tuotoksista	32
6 POHDINTA	34
LÄHTEET	38
LIITE 1. PowerPoint: Rakkaudesta lähimmäiseen	44
LIITE 2. Esite: Kirkon henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa	60
LIITE 3. Juttu: Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen	73
LIITE 4. Juttu: Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle	77
LIITE 5. Juttu: Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä	79
LIITE 6. Juttu: Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa	82

1 JOHDANTO

Tsunami maailman toisella laidalla, ampuminen läheisellä koululla, monen nuoren hengen vievä liikenneonnettomuus, puukotukset suositussa pitseriassa, räjähdysuhka tehtaalla. Ihminen, jonka turvallista arkea järkyttävä kokemus ravistelee, kaipaa ja tarvitsee rinnalleen turvallisen kuuntelijan. Kun hätä on suurin, avautuvat myös kirkon ovet.

Kirkkoon kohdistuu erityisiä odotuksia paikallisissa surutilanteissa, laajalle alueelle heijastuvissa suuronnettomuuksissa ja kansallisissa kriisitilanteissa. Seurakunta on kirkon paikallisyhteisö, joka elää syvästi paikkakuntalaisten kanssa yhdessä iloja ja suruja. Lähimmäisenrakkauden periaatteeseen pohjautuva henkinen huolto on kirkon perustyötä – läsnäoloa kärsivän rinnalla. Järkyttävän tapahtuman kohdatessa kirkkohetki on yhteisöllistä sielunhoitoa. Kirkon ovella ei kysytä uskon laatua ja määrää. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Pohjolan-Pirhonen 2018; Salminen 2015; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 18, 59.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon henkinen huolto antaa henkistä tukea suuronnettomuuden uhreille, omaisille sekä pelastustyöhön osallistuvalla henkilökunnalle. Henkisen huollon valmiusryhmän jäsenet kulkevat järkytyksen kokeneiden rinnalla ja ovat läsnä surun keskellä. Hengellisiin tarpeisiin vastaaminen ja mahdollisuus kokoontua ja hiljentyä avoimeen kirkkoon ovat osa kirkon henkistä huoltoa. Diakonian ja palvelutyön tavoitteena on paitsi hengellisen ja henkisen myös ruumiillisen ja aineellisen avun antaminen suuronnettomuuden uhreille. (Gothóni 2014, 135; Kirkkohallitus. Kriisi-info; Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas.)

Suuronnettomuuksia tapahtuu onneksi harvoin. Kriisivalmius luodaan rauhantilassa ja henkisen huollon valmiusryhmien osaamista kehitetään säännöllisesti. Kirkon henkisen huollon osaamista tarvitaan myös arkielämän traumaattisissa tapahtumissa. Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon organisaatiota ja sen toimintaa näkyväksi sekä

syventää seurakuntien kirkkoherrojen, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sekä yhteistyötoimijoiden tietoisuutta ja osaamista henkisestä huollosta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Lapuan hiippakunnalle materiaalipaketti, johon sisältyvät PowerPoint-esittely, tulostettava esite sekä hiippakunnan eri viestintäkanavissa (verkkosivut, uutiskirje, Facebook) julkaistava juttusarja.

Seurakuntiin kertynyttä henkisen huollon osaamista tulee aiempaa tehokkaammin hyödyntää paikallisesti seurakuntien jäsenten ja yhteisön kohtaamisissa arkielämän traumaattisissa tilanteissa. Juttusarjan artikkeleissa saavat äänen henkisen huollon osaajat eri työmuodoista. Opinnäytetyön osana tehdyt haastattelut avaavat tarinoita siitä, kuinka henkisen huollon osaamista voidaan monipuolisesti hyödyntää seurakunnan eri toiminnoissa. Henkisen huollon osaaminen ja kriisityön valmiudet vahvistavat paikallisseurakuntien osaamista. Henkisen huollon valmiusryhmien koulutukset tuottavat lisää ymmärrystä kriisityöstä.

2 PSYKOSOSIAALINEN TUKI KRIISITILANTEESSA

2.1 Kriisiapu suuronnettomuuksissa ja arkielämän traumaissa

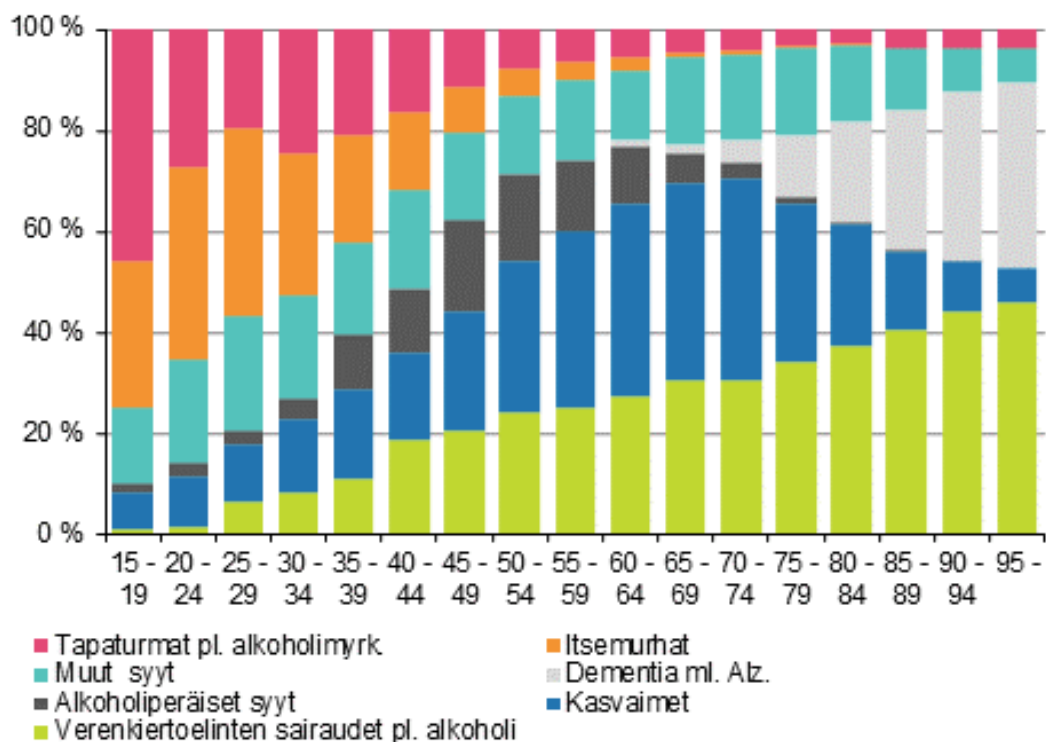
Suuronnettomuus on onnettomuus, jota on kuolleiden, loukkaantuneiden, ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana (Aluehallintovirasto 2018; L373/1985). Arkielämän äkillisiin järkyttäviin tilanteisiin verrattuna suuronnettomuudessa korostuvat suuri samanaikainen kriisiavun tarve, sokkivaiheen kriisiavun rooli sekä median aiheuttama paine, joka tuo lisätehtäviä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 31). Suuronnettomuudelle on tyypillistä, että päivittäisen perusvalmiuden organisaatiolla ja voimavaroilla se ei ole hallittavissa, vaan silloin tarvitaan pelastustoiminnan resurssien ja johtamisjärjestelmien tehostettua käyttöä sekä moniammatillista yhteistyötä (Suuronnettomuusopas 2017).

Suuronnettomuudet voivat olla joko paikallisia tai suurempaa aluetta ja ihmisryhmää koskettavia. Suurten katastrofien yhteydessä avun tarvitsijoiden määrä on huomattava ja suru säteilee laajalle: kuka tahansa voi tarvita apua ja tukea. Suuronnettomuus voi välillisesti koskettaa koko Suomea. (Pohjolan-Pirhonen & Aalto 2009, 140; Pruuki 2008, 289.) Palosaari (2008, 93) muistuttaa, että sokkivaiheen ammatillista ensiapua tulisi saada sekä suurissa että pienissä onnettomuuksissa niin paikallisissa kriisiryhmissä, sairaaloissa kuin suuronnettomuuden tapahtumapaikalla. Kirkon tehtävinä kriisitilanteissa ovat muun muassa yksilö-, perhe- ja ryhmämuotoinen kriisityö, kirkolliset toimitukset, sielunhoidolliset palvelut sekä surutyön tukeminen (Saari ym. 2009, 110).

Suuronnettomuuksia tapahtuu Suomessa harvoin: vuosien 1988–1998 aikana Suomessa tapahtui 17 suuronnettomuudeksi luokiteltua onnettomuutta. Näistä merkittävin on Estonian uppoaminen vuonna 1994. Vuoden 1998 jälkeen suuronnettomuuksien kriteerit täyttäneitä onnettomuuksia ovat olleet muun muassa Myyrmannin kauppakeskuksen pommiräjähdyt (2004), bussiturma Konginkankaalla (2004) sekä kouluampumiset Jokelassa (2007) ja Kauhajoella (2008). Myös Kaakkois-Aasian tsunami vuonna 2004 ja Malagan bussionnettomuus

vuonna 2008 koskettivat lukuisia suomalaisia. Kriisityön ja kirkon rooli kriisityössä nousivat esiin myös Turun terrori-iskun (2017) jälkihoidossa. (Haaparanta & Korpela 2013, 10–11; Haikala 2016; Kaira & Lahtiluoma 2018, 30; Nurmi 2006, 18–19; Saari 2012, 20–21.)

Suomessa kuoli 53 670 henkilöä vuoden 2017 aikana. Tapaturmaisesti menehtyneitä oli yli 2 300 henkeä eli neljä prosenttia kuolleista. Tyypillisimpiä kuolemaan johtaneita tapaturmia ovat kaatumisten ja putoamisten lisäksi myrkytykset, liikenne, hukkumiset, tukehtumiset ja tulipalot. Vuonna 2017 menehtyneistä yli 800 henkilöä teki itsemurhan. Itsemurhien määrä on ollut suurimmillaan vuonna 1990, jolloin Suomessa tehtiin yli 1 500 itsemurhaa. Kuviossa yksi on jaoteltu kuolemansyitä ikäryhmittäin. (Suomen virallinen tilasto 2018a & 2018b.)

Kuvio 1. Kuolemansyiden rakenne ikäryhmittäin 2017 (Kuolemansyytilasto, Suomen virallinen tilasto 2018a).

Saari (2012, 28, 30–31) muistuttaa, että ihmisen elämän järkyttävimpiä traumaattisia tapahtumia on läheisen kuolema tapaturmaisesti tai väkivaltaisesti. Myös

äkilliset luonnolliset kuolemat voivat tuottaa läheisille ihmisille suurta järkytystä. Mitä nuorempi kuollut on, sitä järkyttävämpi hänen kuolemansa on läheisille.

Traumaattisen tapahtuman tai tilanteen tunnusmerkkejä ovat sen ennustamattomuus, kontrolloimattomuus ja mahdollisuus vaikuttaa siihen omalla toiminnallaan (Saari 2012, 22–25). Ruishalmeen ja Saariston (2007, 37) mukaan suurta murhetta aiheuttavat traumaattiset kriisit eroavat muista kriiseistä, koska ne tapahtuvat yhtäkkiesti hyvin lyhyessä ajassa. Järkyttäviä tapahtumia yhdistää se, että ne uhkaavat ihmisten hyvinvoinnille ja sujuvalle elämälle merkityksellisiä arvoja. Näitä arvoja ovat turvallisuus, koskemattomuus ja arvokkuus, ennustettavuus sekä luottamus ja usko maailman hyvyyteen. (Hedrenius & Johansson 2016, 26.) Traumaattinen kokemus muuttaa aina yksilön arvostuksia elämässä. Arvostus elämää kohtaan lisääntyy, ihmissuhteiden merkityksellisyys kasvaa, asioiden tärkeysjärjestys muuttuu ja myös henkisyys voi lisääntyä. (Joutsenniemi & Lipponen 2015, 2519; Pohjolan-Pirhonen 2018.)

Psykososiaalisen tuen tavoitteena on onnettomuuden uhrien kokeman järkytyksen ja surun lievittäminen, toimintakyvyn palauttaminen, kriisireaktioiden keston lyhentäminen, traumaperäisen stressireaktion ja muun psyykkisen oireilun estäminen sekä psyykkisen kestävyuden eli resilienssin kehittäminen. Psykososiaalisen tuen keskeinen tavoite on myös yhteisön toimintakyvyn parantaminen suuronnettomuustilanteen jälkeen. (Cantell-Forsbom 2015a.)

Hedreniuksen ja Johanssonin (2016, 39–40) mukaan kriisitukea ovat lähimmäisentuki sekä käytännöllinen, psykologinen ja sosiaalinen tuki järkyttävän kokemuksen jälkeen. Käytännöllistä tukea on muun muassa avun tarjoaminen akuutteihin tarpeisiin ja ongelmiin, psykologinen tuki helpottaa tilanteen ymmärtämistä ja sosiaalinen tuki voi auttaa merkityksellisyyden tunteen syntymistä. Tavoitteena on synnyttää kokemus siitä, että järkyttävä tapahtuma on ohi ja sen kokenut on nyt turvassa (Hedrenius & Johansson 2016, 108). Hobfoll ym. (2007, 285–287) ovat luoneet viisi periaatetta, jotka heidän näkemyksensä mukaan ohjaavat suuronnettomuuksien akuutti- ja keskivaiheen kriisitukea. Näitä periaatteita ovat: luo rauhallisuutta, luo turvallisuutta, luo yhteenkuuluvuutta, luo luottamusta ja luo toivoa.

Hammarlundin (2010, 62, 92) mukaan kriisiavun lähtökohtana on, että kriisiin joutunutta ei hylätä, vaan hänen luonaan ollaan ja auttaja kestää hänen kaikki tunteensa tai niiden näkymättömyyden. Kriisiapu on trauman yhteydessä tai pian sen jälkeen huolenpitoa, kuuntelua, rauhoittelua ja selkeän tiedon antamista sekä yhteyksien saamista omaisiin ja läheisiin (Turunen & Punamäki 2014, 478).

Jos ihminen saa riittävästi opastusta ja tukea äkillisen järkyttävän kokemuksen keskellä, se voi kehittää hänen resilienssiään. Kun yksilö tai yhteisö kohtaavat vaikeuksia, resilienssi pitää yllä toimintakykyä ja myönteistä pärjäämistä vastoinkäymisten keskellä. Posttraumaattinen kasvu on puolestaan traumaattisen kokemuksen jälkeen syntyvää psykologista kasvua ja se näkyy yksilön arvostuksissa, asenteissa ja toiminnassa. Parhaimmillaan järkyttävä kokemus tekee yksilön vahvemmaksi: hänen psyykkinen kestävyytensä ja sitkeytensä vahvistuvat. (Joutsenniemi & Lipponen 2015, 2515; Saari & Hynninen 2010, 44–45.)

Ihmisten reaktiot ja tuen tarve sekä tapahtuman traumaattisuus ovat samanlaisia niin suuronnettomuuksien yhteydessä kuin arkielämän traumaattisissa tilanteissa. Suuronnettomuuksissa annettava kriisiapu on usein määrältään vähäisempää kuin arkielämän onnettomuuksissa ja kriisitilanteissa annettavan avun määrä. Uhrien saama kriisiapu suuronnettomuuksissa ja arkipäivän onnettomuustilanteissa eivät eroa toisistaan – yksittäiselle ihmiselle suuronnettomuus on samankaltainen kuin pienempikin. (Saari ym. 2009, 99; Saari 2012, 32.)

2.2 Äkillisen kriisin psyykkinen sopeutumisprosessi

Poikkeuksellisen järkyttävä ja traumatisoiva tapahtuma voi kuormittaa yksilöä, vaikka hän ei olisi fyysisesti vahingoittunut tilanteessa. Traumaperäisen stressireaktion synnyttämä tapahtuma on tavanomaisesta elämäntapahtumasta poikkeava, yksilön voimavarat ylittävä ja yleensä kertaluonteinen. Traumatisoivan tilanteen järkyttävyyden aste (mm. uhrien suuri määrä, lähiomaisen yllättävä kuolema), stressitilanteen luonne (mm. yllätyksellisyys, kesto), stressitapahtuman tyyppi (mm. tahallisuus) sekä henkilöön liittyvät syyt (mm. aiemmat traumaattiset

kokemukset) vaikuttavat psyykkisen trauman stressaavuuteen. (Traumaperäinen stressihäiriö. Käypä hoito -suositus 2014.)

Äkillisissä kriiseissä yksilön psyykkinen sopeutumisprosessi alkaa välittömästi. Sopeutumisen vaiheet ovat sokki-, reaktio-, työstämis- ja käsittelyvaihe sekä uudelleen suuntautumisen vaihe. (Saari ym. 2009, 20.) Onnettomuuden jälkeinen ensimmäinen reaktio on sokki, joka puuduttaa tunteita ja auttaa yksilöä toimimaan esimerkiksi onnettomuustilanteessa pääosin tarkoituksenmukaisesti (Palosaari 2008, 54). Sokkireaktio on automaattinen psyykkinen reaktio, joka laukeaa, kun ihminen joutuu järkyttävään tilanteeseen. Sokki suojelee mieltä tiedolta ja kokemukselta, jota mieli ei muuten kestäisi. Suuronnettomuuksissa psyykkinen ensiapu korostuu, koska suuronnettomuuksissa sokkivaihe usein pitkittyy ja uhreja on paljon. (Saari ym. 2009, 21, 100.)

Psyykkisen sokin aikana olennaista on luoda turvallinen ja rauhallinen ilmapiiri, jossa korostuvat myötäeläminen ja huolenpito. Uhria rauhoittavat fyysinen läheisyys ja läsnäolo, koskettaminen sekä läheisten saaminen paikalle. Sokkivaiheen henkinen ensiapu on läsnä olemista, hiljaista tukea ja käytännöllistä apua. (Cantell-Forsbom 2015b; Palosaari 2008, 91; Saari 2012, 143.) Sokkivaiheen aikana voidaan luoda tapahtuman uhreihin hyvä ja kestävä kontakti ja rauhoittaa heitä (Pohjolan-Pirhonen 2018).

Pelastus- ja auttamistehtävissä on tärkeää muistaa, että vaikka sokissa oleva ei reagoisi puheeseen, sanat tallentuvat mieleen. Sokissa olevat muistavat usein pelastajien ensimmäiset sanat äänensävyineen tarkasti. Sokkivaiheessa tapahtumat eivät ole täsmentyneet mieleen järjestäytyneesti, ja siksi tuettavalle on puhuttava selkeästi. Koskettamisella voi välittää enemmän tukea kuin sanoilla. Psyykkisessä ensiavussa on tärkeää antaa autettavalle tilaa. Auttajan on myös pidettävä omat tarpeet ja tunteet kurissa. Auttajan on tärkeää välttää lohduttamista liian aikaisin, omien kokemusten kertomista ja mielipiteiden ilmaisemista. Sokkivaiheen jälkeen tulee reaktiovaihe, johon osa suuronnettomuustilanteen uhreista saattaa siirtyä jo onnettomuustilanteen aikana kokiessaan turvaa. Reaktiovaiheessa tunteet pääsevät valloilleen. (Cantell-Forsbom 2015b; Palosaari 2008, 61, 91; Saari ym. 2009, 22, 28–29.)

3 KIRKON HENKINEN HUOLTO

3.1 Kirkon henkinen huolto osana psykososiaalista tukea ja palvelua

Kirkon henkisen huollon tehtävänä on antaa henkistä tukea suuronnettomuuden uhreille, omaisille sekä pelastustyöhön osallistuvalle henkilökunnalle. Henkisen huollon kuvaillaan olevan palvelua, lähellä oloa ja ahdistuksen kohtaamista. Henkisen huollon peruslähtökohtana on rauha ja sen ylläpitäminen sekä sen varmistaminen, ettei uhkaan tai tapaturmaan joutunut ihminen vahingoita itseään enempää. Myös hengellisiin tarpeisiin vastaaminen ja mahdollisuus kokoontua ja hilyä avoimeen kirkkoon kuuluvat kirkon henkiseen huoltoon. (Gothóni 2014, 135; Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas.)

Kirkon tarjoama henkinen huolto on osa julkisen sektorin järjestämisvastuun piiriin kuuluvaa psykososiaalista tukea ja palvelua. Sosiaali- ja terveysministeriön (2009, 12) mukaan psykososiaalinen tuki ja palvelut ovat kattotermi toiminnalle, jota järjestetään muun muassa suuronnettomuuden tai muun erityistilanteen aiheuttaman psyykkisen stressin seuraamusten torjumiseksi ja lievittämiseksi. Kokonaisuus voidaan jakaa psyykkiseen tukeen, sosiaalityöhön ja -palveluun sekä evankelis-luterilaisen kirkon tarjoamaan hengelliseen tukeen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 12).

Valtioneuvoston (2017, 87) Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa linjataan, että evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä muiden uskonnollisten yhdyskuntien edellytykset toimia väestön henkisen tasapainon ja hyvinvoinnin vahvistajina, auttaa kriisien uhreja sekä osallistua ihmisten henkiseen huoltoon osana yhteiskunnallisen psykososiaalisen tuen kokonaisuutta on turvattava kaikissa turvallisuustilanteissa. Elintärkeisiin toimintoihin luokiteltu henkinen kriisinkestävyys nähdään strategiassa yhtenä yhteiskunnan turvallisuuden kivijaloista.

Henkisen huollon organisaatio käynnistyy onnettomuustilanteessa pelastusviranomaisten pyynnöstä. Henkisen huollon toteutuminen mahdollisimman nopeasti

onnettomuuden tapahduttua vaatii selkeää suunnittelua, huolellisesti koottua organisaatiota ja etukäteisharjoittelua. Jatkuvien muutosten keskellä on huolehdittava, että henkisen huollon toiminta on ajan tasalla ja se pystyy reagoimaan kriisityössä parhaalla mahdollisella tavalla. Turvallisuusstrategiaan on kirjattu, että mahdollisen maakuntauudistuksen toteuduttua maakuntien yhtenä tehtävänä on yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa järjestää yhteisiä varautumis- ja valmiusharjoituksia. Kirkon yhteistyö kaavailtujen maakuntien kanssa tukisi valmiussuunnittelua ja edistäisi paikallisesti ja valtakunnallisesti henkistä kriisinkestävyyttä. (Pohjolan-Pirhonen & Aalto 2009, 144; Puhakka 2018; Valtioneuvosto 2017, 12, 87.)

3.2 Lainsäädäntö valmiussuunnittelun ohjaajana

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen seurakunnat ovat kuntien rinnalla toimiva julkishallinnon yhteisö, jota koskevat samat ammatilliset vaatimukset kuin muitakin auttamistahoja (Saari ym. 2009, 110). Sosiaali- ja terveysministeriön (2009, 27) mukaan perustehtävänsä mukaisesti kirkko tukee yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kuuluvaa kansalaisten henkistä kriisinkestokykyä. Suuronnettomuus- ja kriisitilanteissa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tehtävänä on toimia osana valtakunnallista pelastustoiminnan kokonaisuutta. Paikallisella tasolla kirkkoherrat ovat vastuussa seurakuntiansa valmiussuunnittelusta, jossa tulisi määritellä myös, miten kirkon diakoniatyö täydentää kuntien terveys- ja sosiaalipalveluja. (Poutiainen 2007, 195.)

Laissa kirkkolain muuttamisesta (L 1498/2015) todetaan pykälässä 15a, että seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan ja kirkkohallituksen tulee muun muassa valmiussuunnittelulla ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluilla varmistaa kirkon tehtävien mahdollisimman hyvä hoitaminen poikkeusoloissa. Seurakunnan tulee varautua henkisen huollon tarjoamiseen kriisitilanteissa. Hiippakuntien seurakuntien ja seurakuntayhtymien varautumista johtaa ja valvoo tuomiokapituli.

Julkisen sektorin järjestämisvastuun piiriin kuuluvat psykososiaalinen tuki ja siihen liittyvät palvelut ovat lainsäädäntöön perustuvaa toimintaa. Pelastuslaissa (L468/2003) määritellään, että sosiaali- ja terveystoimen laitokset vastaavat psykososiaalisen tuen palveluista ja onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta.

Terveystoimilain (L1326/2010) todetaan, että sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveystoiminnan alueellista varautumisesta suuronnettomuuksiin sekä laadittava kuntien kanssa terveystoiminnan alueellinen valmiussuunnitelma. Laissa terveystoimintalain muuttamisesta (L1516/2016) puolestaan linjataan, että suuronnettomuuksien ja terveystoiminnan erityistilanteiden varalle ensihoitokeskusten on osallistuttava yhdessä muiden viranomaisten, toimijoiden ja erityisvastuualueiden kanssa alueellisten varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimiseen, jotta suunnitelmat muodostavat kansallisen kokonaisuuden.

3.3 Henkinen huolto seurakuntien valmiussuunnittelussa

Valmistautuminen varmistaa, että seurakunnat ja sen työntekijät ovat mahdollisimman valmiina kriisityöhön, vaikka parhaassa tapauksessa mitään ei koskaan tapahdu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen (2005, 2, 4) mukaan seurakunnissa suuronnettomuuksien henkisen huollon suunnitelma on osa seurakunnan valmiussuunnittelun kokonaisuutta. Varautuminen luo turvallisuuden tunnetta ja antaa valmiudet toimia, jos kriisi kohtaa. Seurakunta toimii valmiussuunnittelussa yhteistyössä kunnan pelastusviranomaisten, sosiaali- ja terveystoimien, poliisin, puolustusvoimien ja järjestöjen kanssa. Suunnitelmiin tulee kirjata toteutustapa siitä, miten kirkon diakoniatyö täydentää kuntien sosiaali- ja terveystoimintoja. Vakaviin kriiseihin pitää varautua moniammatillisen verkoston kanssa ennakolta ja suunnittelussa on huomioitava myös kriisiviestintä. (Pruki 2008, 289; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 101; Suomen ev.lut. kirkko 2018, 61–62.)

Suuronnettomuuksien osalta seurakuntien toimintaa suunnittelevat hiippakuntien tuomiokapitulit ja paikallisella tasolla kirkkoherrat vastaavat seurakuntiensa valmiustoiminnasta (Poutiainen 2007, 195). Seurakuntien kriisisuunnitelmat ja toimintaohjeet onnettomuuksien varalle antavat pohjan nopealle toiminnalle ja tehokkaalle yhteistyölle eri auttajatahojen kanssa (Gothóni 2014, 135).

Onnettomuusalueella tehtävää työtä johtaa pelastustoimintaa johtava viranomais-
nen. Kirkon henkinen huolto on osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kriisi-
koulutuksen saaneiden työntekijöiden viranhoitoa ja he toimivat tehtävässä aina
virkavastuulla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 27.) Kriisitilanteessa kirkon
tehtävinä ovat erityisesti surutyön tukeminen, yksilö-, perhe- ja ryhmämuotoinen
kriisityö, sielunhoito ja kirkolliset toimitukset (Hynninen 2009, 23). Diakonian ja
palvelutyön tavoitteena on paitsi hengellisen ja henkisen myös ruumiillisen ja ai-
neellisen avun antaminen suuronnettomuuden uhreille (Kirkkohallitus. Kriisi-info).

Hiippakunnat ja sen alueella toimivat seurakunnat voivat organisoida henkisen
huollon valmiusryhmiin sopimallaan tavalla. Poutiaisen (2007, 197) mukaan ny-
kyisen kaltainen kirkon henkisen huollon toiminta käynnistyi pääkaupunkiseu-
dulla 1990-luvun alussa. Lapuan hiippakunnan alueella kirkon henkisen huollon
valmiusryhmän hälyttämisessä on kaksi mallia. Tehtäväkutsu voi tulla pelastus-
viranomaisten pyynnöstä suuronnettomuustilanteissa tai suoraan paikalliselta
seurakunnalta, jos kriisitilanne on kasvanut liian vaativaksi seurakunnan omille
voimavaroille. (Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huol-
lon opas.)

3.4 Arkielämän traumaattisten tilanteiden henkinen huolto

Kirkon henkisen huollon osaamista tarvitaan myös arkielämän traumaattisissa ta-
pahtumissa. Vaikka henkisen huollon ryhmät kutsutaan kokoon tyypillisesti suur-
onnettomuustilanteissa, on yksittäisiin seurakuntiin kertynyt paljon osaamista
henkisestä huollosta, jota voisi aiempaa tehokkaammin hyödyntää myös paik-
allisesti seurakuntien jäsenten ja yhteisön kohtaamisissa arkielämän traumaattisissa
tilanteissa. Samulin (2007, 24) korostaa, että seurakuntien työntekijät voivat

tehdä hyvää kriisityötä jokapäiväisissään työtehtävissään. Tärkeintä on olla aidosti läsnä ja valmis kuuntelemaan.

Kirkon henkisessä huollossa on kyse olla ihmisten ja viranomaisten tukena ja rinnalla kulkijana. Henkisen huollon järjestämisen taustalla on lähimmäisenrakkauden periaate. Tavoitteena on saada ihminen vakuuttuneeksi, ettei häntä enää uhkaa mikään ja hän on rauhassa ja turvassa. Tärkeä osa kirkon henkistä huoltoa on toivon luominen. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018.) Myös Pruukin (2008, 292) mukaan järkyttävästä tapahtumasta huolimatta on tärkeää löytää toivoa ja luoda uskoa siihen, että elämä jatkuu.

Ihmisen suru on aina yksilöllistä. Siinä on kuitenkin paljon samaa ja yhteistä. Suuronnettomuuksien yhteydessä ihmiset ilmaisevat paitsi henkilökohtaista myös kollektiivista surua: suuronnettomuuksissa ihmiset hakevat turvaa ja lohdutusta kirkosta. Kirkolla on kriisin keskellä pysyvänä yhteisönä tärkeä rooli. Ihmiset hakeutuvat yllättävän onnettomuuden tai kriisin yhteydessä spontaanisti kirkon tiloihin. Yhteisölliset tapahtumat ovat tärkeitä yhteisön toipumiseksi. Tukea tarjotaan kaikille. Myös sellaisille, jotka eivät ole olleet varsinaisella onnettomuuspaikalla osallisena. Osa kirkon henkistä huoltoa on kirkon hengellinen toiminta, jonka luonne, sisältö ja toteutus harkitaan aina tapauskohtaisesti. Hengellinen toiminta voi olla esimerkiksi rukous koulun kriisitilaisuudessa, suruhartaus työpäikällä, hartaushetki kirkossa ja mahdollisuus kokoontua kirkkoon rauhoittumaan. (Gothóni 2014, 134–135; Lusikka 2015; Pohjolan-Pirhonen & Aalto 2009, 140; Pruuki 2008, 296; Suomen ev.lut. kirkko. HeHu-periaatteet; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 171.)

3.5 Valmiusryhmän jäsenten valmiudet ja osaamisen hyödyntäminen

Äkillisesti kriisien keskelle joutuneiden tukeminen on aina kuulunut kirkon työntekijöiden tehtäviin. Kirkon työntekijöillä on perus- ja erityiskoulutuksen myötä vankka ammattitaito kohdata niin suuronnettomuuksien kuin pienempien kriisien keskelle joutuneita yksilöitä, perheitä ja yhteisöjä. Henkisen huollon valmiusryhmien jäsenet ovat henkisen huollon ammattilaisia: seurakuntien viran- ja

toimenhaltijoita, jotka soveltuvat tehtävään. He ovat päätyönsä tueksi tai valmius-toiminnassa saaneet riittävän erityiskoulutuksen äkillisten kriisien ja suuronnettomuuksien kohtaamiseen sekä henkisessä kriisissä olevien auttamiseen. Henkisen huollon valmiusryhmäläiset eivät kuitenkaan tarjoile hädässä oleville ihmisille omaa vakaumustaan. (Haikala 2016; Kirkkohallitus 2005, 7; 2013, 16; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 99.)

Diakoniatyöntekijöitä, pappeja ja nuorisotyöntekijöitä on mukana myös monissa kuntien kriisiryhmissä. Yhteistyötä pelastusviranomaisien, poliisin, koulujen ja yritysten kanssa tehdään myös henkisen huollon osalta. Seurakuntien työntekijät tekevät päivittäisessä työssään kriisityötä, vaikkeivat kuuluisikaan erityistymuotoihin. (Poutiainen 2007, 24.)

Henkisen huollon koulutukset lisäävät kirkon työntekijöiden osaamista traumaattisten kokemusten synnystä, oireista ja luonteesta, parantavat ryhmämuotoisen kriisityön menetelmien tuntemusta sekä valmiuksia käsitellä traumaattisia kokemuksia keskustelu- ja sielunhoitotilanteissa (Poutiainen 2007, 196). Pruukin (2008, 290) mukaan kriisin keskellä seurakunnan työntekijän tärkeimmät työvälineet ovat hänen korvansa, silmänsä sekä fyysinen lähellä olo. Henkinen huolto on palvelua, lähellä oloa ja ahdistuksen jakamista (Hynninen 2009, 23). Kriisin aikana työntekijä auttaa parhaiten pysyttelemällä itse rauhallisena (Pruuki 2008, 291). Järkytyksen kokeneen kohtaamiseen tulee valmistautua rauhoittamalla oma mieli, keskittymällä kohdattavan tarpeisiin ja antamalla kohtaamiselle aikaa sekä valmistautumalla vastaanottamaan yllättäviä, voimakkaitakin reaktioita (Pohjolan-Pirhonen 2018).

Henkisen huollon toiminnan yksi haaste on, että suuronnettomuuksia tapahtuu harvakseltaan ja ryhmät toimivat käytännössä harvoin. Kynnys kutsua henkisen huollon ryhmä kokoon ja kentälle on korkea. Seurakunnat huolehtivat alueella tapahtuneista traumaattisista tilanteista usein itsenäisesti. Pitkään mukana olleiden ryhmäläisten motivaatio osallistua säännöllisiin koulutuksiin saattaa heikentyä. Toisaalta henkisen huollon teemoihin erikoistuneiden työntekijöiden osallistumista voitaisiin hyödyntää entistäkin monipuolisemmin paikallisissa kriisitilanteissa, joissa ei ole tarvetta kutsua henkisen huollon valmiusryhmää paikalle.

(Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Johanna Korkeaniemi, henkilökohtainen tiedonanto 5.6.2018; Harri Romar, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018.)

Kirkon työtä arvostetaan ja siihen luotetaan. Suuronnettomuuksissa ja yhteisön traumaattisissa tilanteissa seurakuntien työhön kohdistuu suuria odotuksia. On muistettava, että kouluttautuminen ei ole kouluttautumista vain henkisen huollon valmiusryhmässä toimimista varten, vaan arjen kriisien ja traumaattisten tilanteiden kokeneiden ihmisen kohtaamista ja tukemista varten. Henkisen huollon koulutukset ovat opettelua, opettamista ja rohkaisemista kohtaamaan traumaattinen ihminen, joka tarvitsee kädestä kiinni pitämistä, turvallisen olon luomista ja huolenpitoa. Vakuuttamista, ettei hän ole yksin. Rauhallinen läsnäolo on tärkeintä. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Harri Romar, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 99–100.)

Työntekijän omat tunteet, kuten järkytys, pelko, huoli tai suru, voivat laueta myös kriisin aikana. Siksi omasta jaksamisesta ja tunteiden käsittelystä viimeistään tilanteen lauettua on tärkeää huolehtia, koska loppuun palanut seurakunnan työntekijä ei voi auttaa muita (Pruuki 2008, 291). Auttamistyössä on huomioitava, että tehtävän imu ja sitoutuneisuus auttamiseen sekä autettavan tunteiden varastointi saattavat kuormittaa ja purkautua jälkeenpäin auttajan omana pettymyksenä, suruna ja vihana (Pohjolan-Pirhonen 2018).

Lapuan hiippakunnan henkisen huollon oppaaseen on linjattu, että ennen poistumista onnettomuuspaikalta henkisen huollon toimintaan osallistuneet vaihtavat pääällimmäiset ajatukset ja tuntemukset toisten ryhmäläisten kanssa. Viikon sisällä tapahtuneesta pidetään purkukeskustelu ja myös työnohjaukseen on mahdollisuus. Tämän jälkeen järjestetään loppuarviointi henkisen huollon kokonaisuudesta mahdollisesti myös pelastusviranomaisten ja muiden tilanteeseen osallistuneiden kanssa. (Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas.)

4 HENKINEN HUOLTO LAPUAN HIIPPAKUNNASSA

Lapuan hiippakunta on yksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhdeksästä hiippakunnasta. Lapuan piispana on vuodesta 2004 alkaen toiminut Simo Peura. Lapuan hiippakunta muodostuu Etelä-Pohjanmaan, Järvi-Pohjanmaan, Kauhajoen, Isonkyrön, Parkanon, Jyväskylän ja Pohjoisen Keski-Suomen rovastikunnista. Jäseniä alueen seurakunnissa on yhteensä reilut 410 000 henkeä. Alueen väestöstä noin 78,5 % kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon. (Lapuan hiippakunta. Tietoa hiippakunnasta.)

Kuva 1. Lapuan hiippakunta muodostuu Etelä-Pohjanmaan, Järvi-Pohjanmaan, Kauhajoen, Isonkyrön, Parkanon, Jyväskylän ja Pohjoisen Keski-Suomen rovastikunnista. (Lapuan hiippakunta. Tietoa hiippakunnasta.)

Lapuan hiippakunnassa kirkon henkisen huollon valmiusryhmät toimivat viiranomaisten ja paikallisseurakuntien tukena suuronnettomuuksissa ja isoissa kriisitilanteissa. Lapuan hiippakunnan alueella toimii kolme henkisen huollon

ryhmää: Keski-Suomessa, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Koko Lapuan hiippakunnan henkisen huollon organisaatiota alettiin määrätietoisesti kehittää Kauhajoen kouluampumisen jälkeen vuonna 2008. Tuolloin toiminnassa oli vain Vaasan suomalaisen ja ruotsalaisen seurakunnan yhteinen henkisen huollon valmiusryhmä. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Kari Hietämäki, henkilökohtainen tiedonanto 12.6.2018; Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas.)

Suurten maakuntakeskusten ympärille rakentuneiden valmiusryhmien toiminta-alue on sama kuin yhteistyöviranomaisilla, pelastuslaitoksella, poliisilla ja sosiaalipäivystyksellä. Jokaisella kolmella henkisen huollon valmiusryhmällä on oma organisointitapa, rakenne ja toimintamalli paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden mukaisesti. Yhteistä ryhmille on, että jokaisella ryhmällä on koordinaattori, joka toimii ryhmän yhteyshenkilönä, määrittelee viime kädessä ryhmän toiminnan sekä huolehtii, että ryhmän perusrutiinit pysyvät yllä. Koordinaattorit tapaavat 1–2 kertaa vuodessa. Hiippakunnan tasolla henkisen huollon toimintaa koordinoi hiippakuntasihteeri. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Johanna Korkeaniemi, henkilökohtainen tiedonanto 5.6.2018; Suomen ev.lut. kirkko 2011, 103, 106.)

Valmiusryhmien jäsenistön peruseriaatteena on, että kaikki Lapuan hiippakunnan henkisen huollon ryhmäläiset ovat seurakuntien työntekijöitä ja osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Kun henkisen huollon työtä tehdään juridisesta virasta käsin, on se työn oikeutus onnettomuustilanteessa ja laadun tae. Hiippakuntasihteerien arvioiden mukaan ryhmissä on riittävästi jäseniä ja niiden vaihtuvuus ei ole erityisen suurta. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018; Johanna Korkeaniemi, henkilökohtainen tiedonanto 5.6.2018.)

Pohjanmaan henkisen huollon ryhmä on saanut alkunsa Myyrmannin kauppakeskuksen räjähdysen aikoihin 2000-luvun alussa. Aluksi toiminta keskittyi Vaasan seurakuntayhtymän alueelle. Vaasan seurakuntayhtymän henkisen huollon ryhmässä oli alun perin 25 jäsentä. Ryhmän jäseniä kutsuttiin paikalle Kauhajoen kouluampumisen yhteydessä paikallisen seurakunnan työntekijöiden tueksi. Vuonna 2018 Pohjanmaan henkisen huollon ryhmässä oli yli 65 jäsentä mukana.

Johtoryhmään kuuluu kuusi henkeä: kaksi pappia, kolme diakoniatyöntekijää, nuorisotyönohjaaja sekä suomalaisesta että ruotsalaisesta seurakunnasta. (Kari Hietamäki, henkilökohtainen tiedonanto 12.6.2018.)

Pohjanmaan ryhmä on organisoitunut kolmeen ryhmään: kenttäryhmän tehtävänä on mennä sinne missä on tapahtunut. Huoltoryhmä antaa tukea muille ryhmille. Kirkkoryhmä huolehtii, että kirkko on auki ja että siellä riittävä määrä työntekijöitä tarjoamassa tukea. (Jukka Helin, henkilökohtainen tiedonanto 1.6.2018.) Ryhmän kokoonpanon tavoitteena on kattaa alueellisuus ja ammattikunnat. Ryhmäläisille pidetään säännöllisesti koulutusta. Uudet jäsenet koulutetaan kerran vuodessa, koko ryhmä kokoontuu vuosittain. (Kari Hietamäki, henkilökohtainen tiedonanto 12.6.2018.)

Etelä-Pohjanmaan henkisen huollon valmiusryhmä on toiminut vuodesta 2012 lähtien ja siinä on mukana kolmisenkymmentä työntekijää lähes jokaisesta alueen seurakunnasta. Kaikki ryhmäläiset ovat virassa olevia seurakunnan työntekijöitä: diakoneja, pappeja, lähetyssihteeri, lapsi- ja nuorisotyönohjaajia. Toimintaa ohjaa koordinaattorin tukena neljän hengen ohjausryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. (Pete Ketola, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018.)

Ryhmäläiset kutsutaan mukaan valmiusryhmään. Ohjausryhmä tarkastelee valmiusryhmän kokoonpanoa alueellisen kattavuuden sekä toimenkuvan ja motivaation näkökulmasta. Ryhmä tapaa koulutuksissa ja harjoituksissa kaksi kertaa vuodessa sekä lisäksi kolmannen kerran Lapuan hiippakunnan vuosittain järjestämässä koulutuksessa. Yhteistyö koulujen kanssa on tiivistä ja henkisen huollon ammattilaiset ovat tarvittaessa koulun henkilökunnan tukena lasten ja nuorten kanssa käsittelyä tarvitsevien kriisien kohdalla. (Pete Ketola, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018.)

Keski-Suomen henkisen huollon ryhmään kuuluu kolmisenkymmentä jäsentä. Ryhmän jäsenten vaihtuvuus on vähäistä: vaihtuvuutta tapahtuu lähinnä eläköitymisissä. Keski-Suomen henkisen huollon ryhmän jäsenet työskentelevät laajasti alueen seurakunnissa. Ryhmän koordinaattorina on sen toiminnan aikana ollut aina kirkkoherra ja hänen työparinaan Jyväskylän seurakunnan pappi, joka

huolehtii yhteyksistä pelastusviranomaisiin. (Harri Romar, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018.)

Ryhmä kokoontuu yhteen joka vuosi tammikuussa. Asiantuntijaluentojen lisäksi tapaamisiin kuuluu myös käytännön harjoituksia. Keski-Suomen henkisen huollon ryhmä on kutsuttu kokoon kerran sen toimintavuosien aikana. Vihtavuoren tehtaan räjähdysuhan yhteydessä kesällä 2013 henkisen huollon ryhmä toimi pelastusviranomaisten tukena. Muissa ryhmän toiminta-alueella tapahtuneissa äkillisissä kriisitilanteissa paikalliset seurakunnat ovat huolehtineet tarvittavasta henkisestä huollosta itsenäisesti. (Harri Romar, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2018.)

5 IDEASTA TOTEUTUKSEEN

5.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Kesällä 2013 seurasimme perheemme kanssa tiiviisti uutisointia ja viranomais-tiedotusta Laukaan Vihtavuoressa sijaitsevan räjähdetehtaan räjähdysvaarasta, jonka takia 2 000 asukkaan taajama evakuoitiin. Oma kotimme jäi evakuointialueen ulkopuolelle. Evakuointi oli tiettävästi suurin Suomessa tehty evakuointi so-tavuosien jälkeen. Vaaratilannetta johti Keski-Suomen pelastuslaitos. Evakuoin-tiin osallistuivat lisäksi poliisi, ensihoito, hätäkeskus, puolustusvoimat, Laukaan kunta, tehtaan edustajat, vapaaehtoinen pelastuslaitos, kriisikeskus Mobile sekä kirkon henkinen huolto. (Keski-Suomen pelastuslaitos 2017). Keski-Suomen hen-kisen huollon valmiusryhmälle toimeksianto oli ensimmäinen ja toistaiseksi myös viimeinen. Valmiusryhmän jäsenet olivat kotoaan äkillisesti evakuoitujen kyläläis-ten tukena evakuointikeskuksessa. Kiinnostukseni vihreistä Kirkko–Kyrkan -lii-veistä tunnistettavan henkisen huollon valmiusryhmän toimintaan heräsi tuolloin.

Halusin yhdistää opinnäytetyössäni vanhaa ja uutta. Olen opiskellut aikanaan Jy-väskylän yliopistossa yhteisöviestintää ja markkinointia sekä työskennellyt yli 16 vuotta viestinnänsuunnittelijana ja -konsulttina. Opinnäytetyössäni yhdistyvät kiinnostukseni yksilön ja yhteisön tuen tarpeesta yllättävän kriisin kohdatessa, haluni syventää tulevana sairaanhoitaja–diakonissana osaamistani kriisityöstä ja kirkon tarjoamasta henkisestä huollosta sekä aiemmin kertynyt osaaminen vies-tinnän tehtävistä. Opinnäytetyössäni kohtaavat omat kiinnostukseni ja työelämä-kumppanin tarve saada tukea henkisen huollon viestinnän kehittämiseen.

Pyrkimyksenäni on opinnäytetyössäni yhdistää terveys- ja kirkon alan perustut-kintojen opinnäytetyön kriteereitä. Kirkon alan opinnäytetyössä tulee muun mu-assa pohtia kirkon työtä sekä osoittaa opinnäytetyön ja sen tulosten soveltamis-mahdollisuuksia kirkon työssä. Diakonissaksi valmistuvan on opinnäytetyössään lisäksi syvennettävä terveyttä edistävää ja ylläpitävää toimintaa ja osaamista, jotta myös kriteerit sairaanhoitajan opinnäytetyöstä täyttyvät. (Näkki, Pyykkö & Valtonen 2019.)

Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan muun muassa tuottaa ammatilliseen käytäntöön jotain uutta, yhdistää alan kehittävä toimintaa ja tutkimusta sekä kehittää projektimaisesti työelämäkumppanin kanssa esimerkiksi yksikön toimintaa tai työkäytäntöjä. (Näkki, Pyykkö & Valtonen 2019.) Selvityksen tekeminen ja jokin konkreettinen tuote, kuten ohjeistus tai tietopaketti, ovat osa toiminnallista opinnäytetyötä (Vilkkä ja Airaksinen 2003, 51).

Lapuan hiippakunnan toiminta-ajatuksena on edistää kirkon tehtävän toteutumista ja vahvistaa seurakuntien toimintaedellytyksiä. Tuomiokapitulin oman toiminnan kehittämisen yhtenä tavoitteena on vahvistaa ulkoista ja sisäistä viestintää toimintaympäristön muutoksissa. (Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan suuntaviivat vuoteen 2020.) Opinnäytetyöni aihe ja tavoite on kartoitettu yhteistyössä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon valmiusryhmien koordinaattoreiden ja hiippakuntasihteerien kanssa.

Työni tavoitteena on tehdä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon organisaatiota ja sen osaamista näkyväksi sekä syventää seurakuntien kirkkoherrojen, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sekä yhteistyötoimijoiden tietoisuutta henkisestä huollosta. Henkisen huollon osaaminen ja kriisityön valmiudet vahvistavat paikallisseurakuntien osaamista. Seurakuntiin kertynyttä henkisen huollon osaamista tulisi aiempaa monipuolisemmin hyödyntää paikallisesti seurakuntien jäsenten ja yhteisön kohtaamisissa arkielämän traumaattisissa tilanteissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Lapuan hiippakunnalle materiaalipaketti, johon sisältyvät PowerPoint-aineisto, sähköinen, tulostettavissa oleva esite sekä hiippakunnan eri viestintäkanavissa (verkkosivut, uutiskirje, Facebook) julkaistava juttusarja. Artikkeleissa saavat äänen henkisen huollon osaajat eri työmuodoista. Juttusarja avaa tarinoita siitä, kuinka henkisen huollon osaamista voidaan hyödyntää seurakunnan eri toiminnoissa.

Opinnäytetyön teoriaosan muodostaa kirjallisuuskatsaus, jossa perehdyn psykososiaaliseen tukeen kriisitilanteessa, kirkon henkiseen huoltoon ja sen lainsäädännölliseen asemaan sekä kriisin psyykkiseen sopeutumisprosessiin,

seurakuntien valmiussuunnitteluun ja työntekijöiden valmiuksiin toimia kriisitilanteissa. Opinnäytetyön prosessin täydentävät avainhenkilöiden henkilökohtaiset tiedoksiannot, osallistumiseni Lapuan hiippakunnan henkisen huollon valmiusryhmien yhteiseen koulutukseen ja Keski-Suomen henkisen huollon ryhmän harjoituksiin, juttusarjan haastattelut, materiaalipaketin sisällöntuotanto sekä raportin kokoaminen.

5.2 Opinnäytetyön prosessi askeleittain

Kirkon henkisen huollon organisaatio tuli minulle tutuksi diakonisen hoitotyön koulutusohjelman ensimmäisellä lukukaudella, kun olin marraskuussa 2017 tutustumassa Laukaan seurakunnan diakoniatyöhön. Keskustelimme diakoniatyöntekijän kanssa Lapuan hiippakunnan henkisen huollon toiminnasta. Varsinainen opinnäytetyön prosessi kesti vuoden ajan: toukokuusta 2018 toukokuuhun 2019 (taulukko 1).

Toukokuussa 2018 tiedustelin Laukaan seurakunnan kirkkoherralta, joka on yksi kolmesta henkisen huollon koordinaattorista Lapuan hiippakunnan alueella, mahdollisesta yhteistyöstä opinnäytetyön merkeissä. Lapuan hiippakunnan henkisen huollon koordinaattorit kokoontuivat toukokuussa 2018 vuosittaiseen palaveriinsa, ja käsittelivät mahdollista kehittämistarvetta. Alustava ehdotukseni henkisen huollon viestintään liittyvästä opinnäytetyöstä sai koordinaattoriryhmältä myöntävän vastauksen. Opinnäytetyön ideapaperi hyväksyttiin toukokuun lopussa pidetyssä opinnäytetyön seminaarissa.

Kesäkuussa 2018 haastattelin kahta Lapuan hiippakunnan hiippakuntasihtööriä ja kolmea valmiusryhmien koordinaattoria. Kaksi haastatteluista tehtiin kasvotusten ja muut puhelimitse. Tiedustelin haastatteluissa hiippakunnan alueella toimivien kolmen henkisen huollon ryhmien historiasta, toimintamalleista, toiminnan eroista, yhteistyömalleista, viestinnästä, vahvuuksista sekä mahdollisista kehittämistarpeista. Haastattelujen tavoitteena oli paitsi rajata opinnäytetyössä toteutettavaa tuotosta myös kerätä taustatietoa ja sisältöä tuotettavaan materiaalipakettiin.

Taulukko 1. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessi vaiheittain.

Ajankohta	Opinnäytetyöprosessin eteneminen
05/2018	Idea opinnäytetyöstä. Ensimmäinen yhteydenotto Keski-Suomen henkisen huollon (HeHu) ryhmän koordinaattoriin ja tiedustelu mahdollisesta yhteistyöstä opinnäytetyön merkeissä.
05/2018	Lapuan hiippakunnan HeHu-koordinaattoreiden ja hiippakuntasihteerien vuosittainen kehittämispalaveri: yhteistyöehdotus hyväksytty.
05/2018	Ideapaperin esittely ja hyväksyminen opinnäytetyöseminaarissa.
06/2018	Sopimus opinnäytetyöstä.
06/2018	Hiippakuntasihteerien (2) ja HeHu-koordinaattoreiden (3) taustahaastattelut kasvatusten ja puhelimitse opinnäytetyön aiheen rajaamiseksi sekä materiaali-paketin sisällöntuotannon tueksi.
07/2018	Ehdotus opinnäytetyön sisällöksi.
08/2018	Hiippakuntasihteerien hyväksyntä opinnäytetyön painopisteistä ja tuotettavasta materiaalista.
09/2018	Puhelu hiippakuntasihteerin kanssa aikatauluista.
10/2018	Kirjallisuuskatsauksen kokoaminen opinnäytetyön raportin teoriapohjaksi.
10/2018	Opinnäytetyön suunnitelman esittely ja hyväksyminen seminaarissa.
11/2018	Hiippakunnan vuosittainen koulutuspäivä HeHu-ryhmäläisille. Asiantuntijakouluttajana eläkkeelle jäänyt poliisipastori Carita Pohjolan-Pirhonen. Opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen esittely.
12/2018– 04/2019	Sähköpostiviestejä juttusarjan haastateltavista, graafisista aineistoista sekä tarkentuneista aikatauluista. Yhteydenpitoa aineistojen viimeistelemiseksi.
1/2019	Keski-Suomen HeHu-ryhmän käytännön harjoitus Uuraisilla. Opinnäytetyön esittely sekä harjoituspäivän sihteerin työt ja muistioiden kokoaminen.
1–3/2019	Juttusarjaan liittyen työpaikkapapin, diakoniatyöntekijän ja nuorisotyön asiantuntijan haastattelut.
2–3/2019	Opinnäytetyön raportin kokoaminen sekä juttusarjan ja PowerPoint-aineistojen sisällöntuotanto.
3/2019	Opinnäytetyön käsikirjoituksen esittely ja hyväksyminen seminaarissa.
3–4/2019	Tuotettujen sisältöjen viimeistely, hyväksyminen ja julkaisu.
3–5/2019	Opinnäytetyön raportin viimeistely, esitarkastus, julkaisuseminaari, opponointi ja työn julkaiseminen.

Haastatteluiden keskeisimmiksi pohdinnoiksi nousivat kirkkoherrojen ja muiden esimiesten tietoisuuden lisääminen henkisen huollon toiminnasta sekä ymmärryksen lisääminen siitä, miten henkisen huollon ryhmäläisten osaamista kannattaa hyödyntää seurakunnan omassa kriisityössä. Lisäksi haastateltuja mietitytti ryhmäläisten motivaatio: kuinka pitkään mukana olleet ryhmäläiset saadaan motivoitua aina uudelleen mukaan koulutuksiin? Entä kuinka heidän osaamistaan voisi tehokkaammin hyödyntää paikallisesti seurakuntien kriisityössä ja kriisivalmiuksien kehittämisessä?

Opinnäytetyön sisältö tarkentui hiippakuntasihteerien ja minun keskinäisissä sähköposti- ja puhelinkeskusteluissa elo–syyskuussa 2018. Esittelin opinnäytetyön suunnitelman lokakuun lopussa opinnäytetyöseminaarissa, jossa suunnitelma myös hyväksyttiin. Marraskuussa 2018 olin mukana vuosittain järjestettävässä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon koulutuspäivässä, johon hiippakunnan alueella toimivien valmiusryhmien jäsenet kokoontuvat. Koulutuspäivän asiantuntijaluennoitsijana oli eläkkeelle jäänyt poliisipastori Carita Pohjolan-Pirhonen, joka aikoinaan oli perustamassa pääkaupunkiseudun henkisen huollon organisaatiota ja toimi poliisipastorina lähes 20 vuotta. Esittelin tilaisuudessa opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta sekä prosessia.

Tammikuussa 2019 osallistuin Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmän harjoitukseen, jossa koululaisbussi oli kuvitteellisesti törmännyt tukkirekan kanssa yhteen. Samanaikaisesti henkisen huollon ryhmän kanssa kriisivalmiuksiaan harjoittelivat Uuraisten kunnan johtoryhmä, pelastusviranomaiset sekä paikallisen koulukeskuksen henkilökunta. Tammikuussa vahvistuivat myös juttusarjan muut haastateltavat.

Helmi–maaliskuussa 2019 keskityin materiaalipaketin eri osioiden tuottamiseen sekä opinnäytetyön raportin kirjoittamiseen. Aineistot on viimeistelty yhdessä haastateltujen ja hiippakunnan avaintyöntekijöiden kanssa. Esittelin opinnäytetyön käsikirjoituksen maaliskuun puolivälissä seminaarissa ja sain luvan edetä työn kanssa esitarkastukseen. Opinnäytetyö jätettiin esitarkastukseen huhtikuussa 2019, jolloin myös työ esiteltiin ja opponointiin julkaisuseminaarissa. Lopullinen opinnäytetyö julkaistiin toukokuussa 2019.

5.3 Kirkon ilmeen mukaisia sisältöjä monikanavaiseen viestintään

Yksi yhteisöviestinnän tehtävistä on yhteisön tavoitteiden, toiminnan ja palveluiden tekeminen näkyväksi. Viestintä auttaa luomaan yhteisön ja sen sidosryhmien välille yhteistä näkemystä molemmille osapuolille olennaisista asioista. Monikanavaisen sisällöntuotannon avulla voidaan paremmin varmistaa, että saman tiedon voi löytää useasta eri paikasta. Viestinnän vaikuttavuutta voidaan parantaa, kun viestinnällä tavoiteltavat henkilöt kohdataan eri foorumeilla, esimerkiksi kasvokkain, perinteisessä tai sosiaalisessa mediassa. Työntekijät toimivat organisaationsa sanansaattajina verkostoissaan. Viestinnällä voidaan rakentaa yhteisön identiteettiä ja hoitaa sidosryhmäsuhteita. Parhaimmillaan viestintä luo oppimista, osallisuutta ja vuorovaikutusta. (Asunta 2017, 156–158; Juholin 2017, 24, 33.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viestinnän lähtökohtana on lähimmäisenrakkaus. Viestiä uskosta, toivosta ja rakkaudesta tulee kirkon strategian mukaisesti jakaa vuorovaikutteisesti, innostuneesti ja monipuolisesti kesellä nopeasti muuttuvaa toimintaympäristöä. Kirkkoa kuvaillaan kohtaamisen yhteisöksi. Mieli-kuva kirkon toiminnasta syntyy jokaisessa kohtaamisessa: kasvokkain, perinteisessä tai sosiaalisessa mediassa. Strategiansa mukaisesti kirkko pyrkii olemaan myös sosiaalisessa mediassa vuorovaikutuksessa ja aktiivisesti vaikuttamaan julkisuuskuvaansa. Viestiminen – erityisesti kriisitilanteissa – edellyttää suunnitelmallisuutta, ennakointia sekä toimivaa sisäistä viestintää. Tavoitteena on viestinnän osalta tehdä yhteistyötä yli seurakunta- ja hallintorajoja muun muassa jakamalla osaamista ja työn tuloksia. (Kirkkohallitus 2014, 4, 26–27; Suomen ev.lut. kirkko. Kirkon viestintäohjelma.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Lapuan hiippakunnan henkisen huollon viestinnän tueksi materiaalipaketti (taulukko 2), joka sisältää PowerPoint-esityksen, tulostettavan esitteen sekä neljän artikkelin juttusarjan. Artikkelit julkaistaan Lapuan hiippakunnan verkkosivuilla, Facebook-sivuilla ja uutiskirjeessä.

Taulukko 2. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotokset.

Opinnäytetyön tuotokset
PowerPoint: Rakkaudesta lähimmäiseen
Esite: Kirkon henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa
Juttu: Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen
Juttu: Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle
Juttu: Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä
Juttu: Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa

Tekemieni PowerPoint-esitysten – henkisen huollon yleisesittelyn (liite 1) ja tulostettavan esitteen (liite 2) – sisällöt pohjautuvat Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon oppaan sisältöihin sekä hiippakuntasihteerien, henkisen huollon valmiusryhmien koordinaattoreiden ja eri työalojen edustajien haastatteluihin. PowerPoint-esitykset sisältävät tietoa kirkon henkisestä huollosta, Lapuan henkisen huollon käytännöistä sekä seurakuntien valmiussuunnittelusta. Lisäksi aineistoissa käydään läpi toimintamallia, kun kutsu henkisen huollon tehtäviin tulee. Tulostettavaan esitteeseen on tiivistetty olennaisimmat asiat Lapuan hiippakunnan henkisestä huollosta sekä taitettu mukaan juttusarjan artikkelit. Aineistot tulevat hiippakunnan työntekijöiden työkaluiksi henkisen huollon koulutuksiin ja esittelytilanteisiin sekä verkostotapaamisiin. Tuotettujen aineistojen pyrkimyksenä on ollut vastata avainhenkilöiden tarpeeseen saada käyttövalmis, informatiivisen kokonaisuuden muodostava aineisto arjen työhön. Materiaalien sisältöjen tavoitteena on lisätä vastaanottajien ymmärrystä ja osaamista henkisen huollon eri osa-alueista ja toimintaperiaatteista.

Opinnäytetyön tuotoksiin kuuluu myös neljän artikkelin juttusarja. Haastateltavat on pohdittu ja valittu yhdessä henkisestä huollosta vastaavan hiippakuntasihteerin kanssa. Juttusarjan tavoitteena on luoda kattava kuvaus siitä, millaista henkisen huollon osaamista hiippakunnan eri seurakuntiin on kertynyt ja kuinka osaamista voidaan hyödyntää monipuolisesti eri työaloilla.

Ensimmäinen juttu on kirjoitettu Keski-Suomen henkisen huollon harjoituspäivästä (liite 3). Teksti avaa suuronnettomuustilanteen eri toimijoiden sujuvan yhteistyön ja harjoittelun merkitystä valmiussuunnittelussa. Toisen artikkelin haastateltava on Kurikan alueseurakunnan diakoniatyöntekijä, jonka vastuulle kuuluvat muun muassa työnohjaus, piiri- ja vanhustyö (liite 4). Henkisen huollon tarve ja osaaminen konkretisoituvat diakoniatyössä päivittäin.

Kolmannessa artikkelissa haastateltavana on Vaasan suomalaisen seurakunnan pastori, joka vastaa seurakunnan yhteiskuntatyöstä ja toimii myös työpaikkapapina (liite 5). Juttu konkretisoi kirkon tarjoaman henkisen huollon merkitystä osana yritysten ja pelastusviranomaisten toimintaa ja työnohjausta. Neljännen artikkelin aiheena on Jyväskylän seurakunnan Surussa mukana -ryhmä (liite 6). Juttu esittelee kirkon ja kaupungin työntekijöiden muodostaman ryhmän tarjoamia tukimuotoja kouluille ja oppilaitoksille oppilaiden kuolemantapauksissa.

Juttusarja julkaistaan kokonaisuudessaan Lapuan hiippakunnan verkkosivuilla osoitteessa <https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>. Hiippakunta toimittaa noin kahdeksan kertaa vuodessa ilmestyvää sähköpostilla lukijoille toimitettavaa uutiskirjettä. Lehtinen-niminen uutiskirje sisältää ajankoh-
taisia kirjoituksia sekä tietoa tulevista koulutuksista ja verkostotapaamisista. Lapuan hiippakunnalla on myös Facebookissa aktiivisesti päivitettävä sivusto (@lapuanhiippakunta), jolla on opinnäytetyötä kirjoittaessa reilut 650 tykkääjää ja seuraajaa. Juttusarjan artikkelit on tarkoitus nostaa esille sekä uutiskirje Lehtisessä että Facebook-sivuilla loppuvuoden 2019 aikana.

Viestejä ja tarinoita tukee myös visuaalinen ilme. Evankelis-luterilaisen kirkon yhteisen visuaalisen ilmeen tavoitteena on tukea kirkon identiteettiä, vahvistaa viestiä sekä luoda kirkolle ja seurakunnille tunnistettava visuaalinen kokonaisuus. (Juholin 2017, 86; Suomen ev.lut. kirkko. Kirkon visuaalinen ilme ja julkaisut.) Opinnäytetyössä luoduissa PowerPoint-esityksissä on pyritty noudattamaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon graafisen ohjeistusta ja valmiin taittopohja-tiedoston mukaista ilmettä.

Opinnäytetyön tuotoksiksi valikoituivat PowerPoint-esittelyt Lapuan hiippakunnan toiveesta. Aineistoissa on käytetty kirkolle ja seurakunnille yksinoikeudella tehtyä Martti-fonttia sekä Lapuan hiippakunnalle valikoitua sinisävyistä ilmettä. Esitysten kuvitus on valittu Lapuan hiippakunnan kuva-arkistoon hankituista kuvista ja omista kuva-arkistoistani. Näin varmistetaan, että aineistojen käyttöoikeudet ovat kunnossa.

Rakkaudesta lähimmäiseen -esityksen lisäksi myös tulostettava esite päädyttiin taittamaan PowerPoint-esitykseksi, koska jatkossa sen päivittäminen ja hyödyntäminen luonnistuvat kaikilta työasemilta. Erilliset taitto-ohjelmat mahdollistavat visuaalisesti monipuolisempia ja yksityiskohtaisempia aineistoja, mutta ne vaativat erilliset lisenssit ja näin ollen aineistojen hyödyntäminen rajoittuisi vain marginaaliselle käyttäjäryhmälle.

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Rehellisyys, huolellisuus, avoimuus ja muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen ovat keskeisiä periaatteita opinnäytetyötä tehdessä (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arena ry 2018, 8). Työelämälähtöinen, toiminnallinen opinnäytetyöni pohjautuu Lapuan hiippakunnan edustajien kanssa käytyihin keskusteluihin hengen huollon viestinnän kehittämisen tarpeista. Opinnäytetyöstä tehtiin minun, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin edustajan kesken opinnäytetyön sopimus, johon on kirjattu muun muassa aihe, alustava aikataulu ja työnjako. Työelämäkumppanilta on kysytty lisäksi sähköpostitse lupa julkaista opinnäytetyö Theseus.fi -palvelussa, johon on koottu ammattikorkeakoulujen julkaisut ja opinnäytetyöt.

Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus ovat ohjanneet työn prosessia. Pyrkimyksenäni on ollut edistää opinnäytetyöhön liittyviä vaiheita sovitun aikataulun mukaisesti ja pitää paitsi Lapuan hiippakunnan kontaktit myös opinnäytetyön ohjaajat ajan tasalla prosessin eri vaiheista. Tutkiva asenne toiminnallisessa opinnäytetyössä konkretisoituu tehdyissä valinnoissa, niiden tarkastelussa ja valintojen perusteita aiheen tietoperustan pohjalta (Vilkka & Airaksinen 2003, 154). Olen pyrkinyt

perehtymään opinnäytetyön tematiikkaan eri näkökulmista ja käyttämään lähteitä monipuolisesti. Lähdeaineistoon perehtyminen on tukenut sisällöntuotantoa varten tehtyjä henkilöhaastatteluja. Haastattelulainauksen ja lähdeviittausten osalta olen tavoitellut hyvää tieteellistä ja tekijänoikeuslakien mukaista käytäntöä.

Opinnäytetyön luottamuksellisuutta tukee, että olen pyrkinyt prosessin eri vaiheissa tuomaan asianosaisille tiedoksi, mihin kokonaisuuteen haastattelu kytkeytyy ja millä mandaatilla lähestyn asianosaista. Haastatteluissa saatuja luottamuksellisia tietoja ei ole luovutettu eteenpäin. Haastatteluaineistot on säilytetty tunnuksilla avautuvalla tietokoneella ja pilvipalvelussa.

Viestinnän etiikassa kuvaillaan olevan kyse siitä, mikä on oikeaa ja hyvää paitsi organisaationsa itsensä, sen sidosryhmien sekä yhteiskunnan kannalta. Viestinnässä eettisyys tulee ottaa huomioon joka tilanteessa: viestinnän avulla puetaan sanoiksi mitä ja miten organisaatio ja sen työntekijät toimivat. Viestinnän eettisten ohjeiden neljänä periaatteena ovat avoimuus ja vuorovaikutteisuus, rehellisyys, luotettavuus sekä arvostus. Viestinnän tiedollisia arvoja ovat pyrkimys esittää asiat totuudenmukaisesti, perustella sanoma riittävästi sekä antaa yleisölle asiasta rehellinen kuva. Viestinnässä eettisen arvioinnin kohteena on usein yksittäisen ihmisen toiminta, koska yksilö tekee jatkuvasti työssään merkityksellisiä ratkaisuja kerätessään tietoa, koostaessaan ja jakaessaan sitä. (Juholin 2016, 8–9; Juholin 2017, 42; Rydenfelt & Juholin 2016, 15, 19–20.)

Opinnäytetyön tuotoksina tehtyjen PowerPoint-aineistojen ja juttusarjan sisällöntuotantoa ovat ohjanneet edellä kuvatut viestinnän eettiset periaatteet. Sisältöjen painopisteiden lähtökohtana on ollut kirkon viestinnän periaate: lähimmäisenrakkaus. Henkisen huollon periaatteet – läsnäolo ja kuuntelu – tulevat näkyväksi valmiusryhmän harjoitusten ja yhteistyökumppaneiden, diakonian, työpaikkapapin ja nuorisotyön näkökulmasta. Esitysaineistoissa on pyritty huomioimaan vastaanottajien erilaiset lähtökohdat: sisällöt etenevät yleisestä yksityiskohtaisempaan tietoon. Tulostettavaa esitettä voi yksilöidä kohderyhmän mukaisesti. Esitteen voi tulostaa kokonaisuudessaan tai tarvittavia osia kerrallaan.

Juttusarjan haastateltaville kerrottiin joko suullisesti tai sähköpostilla, että haastattelu ja sen pohjalta kirjoitettu juttu tulee osaksi Lapuan hiippakunnalle tuotettua materiaalipakettia sekä tätä opinnäytetyötä. Haastateltavat saivat halutessaan haastattelun alustavan kysymysrunгон tiedokseen ja samalla tehtiin tiettäväksi, että haastattelun yhteydessä tarkentavia kysymyksiä saattaa nousta esille. Haastattelut toteutettiin pääosin puhelimitse. Keski-Suomen suuronnettomuusharjoituksissa aineistot kerättiin harjoitukseen osallistuneiden yhteisessä päätöspalaverissa. Jokainen haastateltava sai tekstiluonnoksen sähköpostilla tarkistettavakseen ja mahdollisuuden muokata tai täydentää tekstiä. Kukin juttu toimitettiin eteenpäin hiippakunnalle sen jälkeen, kun asianosaiset olivat tekstin hyväksyneet sähköpostitse. Henkisestä huollosta vastaavat Lapuan hiippakunnan työntekijät tarkistivat ja tarvittavilta osilta muokkasivat PowerPoint-esitysten sisältöjä. Visuaalisen ilmeen osalta aineiston sisällöntuotannossa pyrittiin huomioimaan kirkon graafiset ohjeet ja kuva-aineistojen tekijänoikeudet.

5.5 Palaute opinnäytetyön prosessista ja tuotoksista

Osana opinnäytetyötä on oman arvioinnin tueksi tarpeen kerätä palautetta kohderyhmältä muun muassa materiaalien käytettävyydestä ja toimivuudesta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157). Osa opinnäytetyön juttusarjaa varten haastatelluista Lapuan hiippakunnan työntekijöistä ja Keski-Suomen valmiusryhmän suuronnettomuusharjoituksiin osallistuneista toimijoista antoivat sähköpostilla spontaania palautetta tarkistaessaan juttunsa.

Omalta osaltani ok. Hyvin tiivistetty päivän tunteja sekä ydinasioita. Todella hyvin kirjoitettu. Huomaa että olet toiminut viestinnän parissa.

Oikein hyvä!

Juttujen tarkistuskiirroksilla tuli myös muutamia tarkennuksia, jotka huomioitiin lopullisissa jutuissa. Yksityiskohtaiset muutostoiveet on jätetty pois seuraavissa palautteista, jotta palautteen antaja ei ole tunnistettavissa.

Hyvä teksti! Ei varsinaisesti muutostoiveita. Pari kohta ehkä muutottavaksi.

Hyvän jutun olet laatinut. Mitättömän pienen yksityiskohdan muuttaisin.

Kiitos tekstistä. Olit upeasti koonnut haastattelusta. Tein joitain ihan pieniä korjauksia.

Hyvin olit kirjottanut, muutama pieni virhe oli. Eli ammattinimike on //.

Tämä on ihan ok. Ehkä tuo /// on aika kovasti sanottu. /// Yksi korjaus voisi olla paikallaan.

Sanamuotojen korjauksen jälkeen palaute samalta henkilöltä.

Oikein hyvä! Sulla on sana hallussa.

Kysyin opinnäytetyön tuotosten viimeistelyvaiheessa keskeisimpinä yhteyshenkilöinäni olleilta Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin edustajilta palautetta. Tiedustelin kokemuksia muun muassa siitä miten tuotetut aineistot ja jutut vastaavat työelämäkumppanin odotuksia ja tarpeita sekä tulevia käyttötarkoituksia. Pyysin myös palautetta, miten yhteistyö on sujunut heidän näkökulmastaan. Samalla tiedustelin, onko heillä toiveita tai odotuksia, että tulisin esittelemään opinnäytetyötä ja sen tuotoksia johonkin tilaisuuteen. Alustavat yksityiskohtaisemmat suunnitelmat on jätetty pois seuraavista palautteista, koska ne eivät ole raporttia kirjoittaessa vahvistuneet.

Mielestäni yhteistyö on sujunut hyvin. Olet ymmärtänyt toiveemme ja tehnyt siitä konkreettisia tuotoksia. Joita toivoimmekin saavamme. Tämä opinnäytetyötilaus sinulta oli siinäkin mielessä nappiin osunut, että pääsimme hyödyntämään sinun aiempaa koulutustasi! Olemme tyytyväisiä yhteistyöhön ja siihen miten monipuolinen aineisto on kohta koossa. Meidän haasteemme on nyt saada HeHu-toiminta näkyväksi.

HeHu:n markkinointi kirkkoherroille olisi todellakin tarpeen.

Olet tehnyt tosi hyvää työtä. Kiitos siitä!

6 POHDINTA

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon henkinen huolto ja sen asema yhteiskunnallisen psykososiaalisen tuen ja palvelun kokonaisuudessa on kansainvälisesti ainutlaatuinen. Vaikka kirkon jäsenmäärät ovat laskussa, suuronnettomuuden tai paikallisesti järkyttävän kriisin kohdatessa kirkon merkitys lohduttajana ja tuen tarjoajana on edelleen merkityksellinen. Lähimmäisenrakkaus kriisin keskellä kantaa.

Suuronnettomuuksia tapahtuu onneksi harvoin eivätkä kirkon henkisen huollon valmiusryhmät ole aktivoituneet usein. Rauhalliseen tilaan ei tule kuitenkaan tuudittautua. Luonnonkatastrofit, terrori-iskut, liikenneonnettomuudet ja yksittäiset iskut yllättävät aina. Seurakuntien valmiussuunnittelun, henkisen huollon toiminnan kehittämisen ja moniammatillisten yhteistyöharjoitusten merkitys korostuvat valmiuksissa kohdata äkillinen kriisi.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon organisaatiota ja sen toimintaa näkyväksi sekä syventää seurakuntien kirkkoherrojen, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sekä yhteistyötoimijoiden tietoisuutta ja osaamista henkisestä huollosta. Lapuan hiippakunnan henkisen huollon vastuuhenkilöiden tarpeena oli saada selkeä ja käyttövalmis aineisto, jonka lähtökohtana ovat kohderyhmät, jotka eivät tiedä kattavasti henkisestä huollosta ja mahdollisuuksista hyödyntää sitä paikallisesti seurakunnissa. Tarpeeseen vastattiin kokoamalla materiaalipaketti, johon sisältyivät PowerPointesitys ja sähköinen, tulostettava esite. Esitysaineistojen tukena on myös hiippakunnan eri viestintäkanavissa (verkkosivut, uutiskirje, Facebook) julkaistava neljän artikkelin kokonaisuus. Henkinen huolto on suunnitteilla nostaa keskeiseksi teemaksi loppuvuoden 2019 aikana lähetettävissä uutiskirjeissä.

Esitysaineistoissa tuodaan ensiksi esille yleisiä periaatteita kirkon henkisestä huollosta ja edetään Lapuan hiippakunnan henkisen huollon toimintaperiaatteisiin ja seurakuntien valmiussuunnitelmiin. Lopuksi käydään läpi henkisen huollon valmiusryhmien toimintamallia, nostetaan tehdyistä artikkeleista esille keskeisiä

ajatuksia ja ohjataan vastaanottajaa lukemaan jutut kokonaisuudessaan hiippakunnan verkkosivuilta. Aineistoihin nostetut sisällöt vastaavat työelämäkumppanin odottamia painopisteitä.

Näkyväksi tekeminen on yksi yhteisöviestinnän tavoitteista. Keinoja näkyvyyden saavuttamiseksi on yhtä monia kuin on viestinnän tekijöitäkin. Opinnäytetyön tuotoksena tehdyn materiaalipaketin ja sen monikanavaisen hyödyntämisen lisäksi myös opinnäytetyön raportti ja sen julkaisu ovat keinoja tehdä Lapuan hiippakunnan henkisen huollon osaamista näkyväksi. Opinnäytetyössäni kirjallisuuskatsaus ja kirkon työntekijöiden haastatteluihin perustuvat sisällöt muodostavat kokonaisuuden, jossa teoria ja käytäntö yhdistyvät.

Opinnäytetyön raportissa kohtaavat kirkon henkisen huollon teoreettiset, lainsäädännölliset ja yhteiskunnalliset lähtökohdat sekä esimerkit henkisen huollon käytännön toteutuksista Lapuan hiippakunnan seurakuntien eri työmuodoissa. Pyrkimyksenäni oli tarkastella monipuolisesti lähteitä psykososiaalisen tuen, kirkon henkisen huollon toimintamallien ja seurakuntien henkisen huollon valmiuksien kokonaisuudesta. Jotta lähdeaineisto olisi entisestään monipuolisempaa ja ajantasaisempaa, vieraskielisten lähteiden osuus kirjallisuuskatsauksessa olisi voinut olla nykyistä kattavampi.

Kirjallisuuskatsaus tuki materiaalipaketin sisällöntuotantoa. Valmiuteni haastatella kirkon työntekijöitä oli hyvä, kun olin tutustunut aiheeseen ensiksi teoriassa. Haastateltavina olevat kirkon työntekijät ovat työntekijälähettiläitä, jotka avoimesti omaa osaamistaan jakamalla luovat lukijalle mielikuvan siitä, millaista henkinen huolto kirkon arjessa on. Osaamisen jakaminen antaa parhaimmillaan kollegoille vinkkejä siihen, miksi henkisen huollon valmiusryhmään kannattaa kuulua ja miten siinä kertyvää osaamista voidaan paikallisesti hyödyntää omassa työssä.

Opinnäytetyön palautteessa vahvistuu tarve markkinoida henkistä huoltoa erityisesti kirkkoherroille. Opinnäytetyön tuotokset ovat askel kohti opinnäytetyön tavoitteena ollutta henkisen huollon näkyväksi tekemistä sekä kirkkoherrojen ja luottamushenkilöiden tietoisuuden ja osaamisen syventämistä, mutta tavoitteen toteutumisen arviointi opinnäytetyöprosessin sallimassa aikaikkunassa on

mahdotonta. Jotta tavoitteeksi asetettu valittujen kohderyhmien tietoisuuden ja osaamisen syventäminen on mahdollista saavuttaa, on tuotettuja aineistoja hyödynnettävä aktiivisesti arjen kohtaamisissa, koulutuksissa, palaverissa ja viestinnän eri kanavissa. Opinnäytetyön raporttia kirjoitettaessa suunnitelmana on hyödyntää ja esitellä tuotoksena tehtyjä aineistoja jo suunniteltujen viestintäkanavien lisäksi tulevan vuoden aikana kirkkoherrojen kokouksissa ja hiippakunnan yhteisessä henkisen huollon koulutuspäivässä. Opinnäytetyö kokonaisuudessaan on tarkoitettu julkaista Lapuan hiippakunnan verkkosivuilla. Suunnitelmissa on myös, että osallistun opinnäytetyöntekijän roolissa erikseen sovittavaan tilaisuuteen ja esittelen opinnäytetyön tuloksia.

Yksi pohtimisistani jatkokehittämisen aiheista on selvittää, miten materiaalipaketin aineistoja on hyödynnetty ja millainen vastaanotto niillä on ollut. Tarkasteltavaksi voi nostaa esimerkiksi vuoden kuluttua missä yhteyksissä tuotettuja aineistoja on käytetty, kuinka aineistot on otettu vastaan eri kohderyhmissä ja millaisia kehittämis- ja päivittämistarpeita niissä on.

Viestintä ja sen kehittäminen ei ole koskaan valmista. Kriisitilanteessa viestinnän merkitys korostuu entisestään. Jatkokehittämisen ahioksi nostan myös henkisen huollon avainhenkilöiden mediavalmennuksen. Viestintäharjoituksen avulla voidaan testata turvallisessa ympäristössä, kuinka suuronnettomuustilanteessa tai paikallisessa kriisitilanteessa henkisen huollon ja oman seurakunnan toiminnasta viestitään medialle, jota kriisit kiinnostavat aina.

Monikanavaisessa viestinnässä, joka painottuu verkkoaineistoihin, myös videoiden merkitys korostuu. Yhdessä opinnäytetyössä ei pysty toteuttamaan kaikkia mielen päällä käyneitä ideoita, joten tuotoksissa painottuivat resurssien rajallisuuden vuoksi nyt kirjoitetut sisällöt. Tulevaisuudessa henkisen huollon osaajien videohaastattelut olisivat mielenkiintoisia toteutettavaksi.

Aiemmalla työurallani viestinnän tehtävissä seinälläni oli paikallisesta sanomalehdestä leikattu otsikko: deadline on luovuuden lähde. Sama ajatus on vienyt eteenpäin myös opinnäytetyön tuotosten ja raportin sisällöntuotantoa. Ilman selkeitä takarajoja opinnäytetyö ei olisi edistynyt julkaistavaksi kokonaisuudeksi.

Tavoitteelliset aikataulut, pyrkimys tuottaa sisällöllisesti ja kielellisesti mahdollisimman laadukasta jälkeä, lukuisat yhtäaikaisten kurssit sekä luonnollisesti opiskelujen rinnalla kulkeva muu elämä luovat yhdistelmän, joka vaatii venymistä paitsi itseltä myös työelämäkumppanilta. Haastattelut ja aineistojen tarkistukset saatiin tiukasta aikataulusta huolimatta toteutettua sovitusti. Tiiviissä tahdissa tehdyt opinnäytetyön tuotokset valmistuivat rinta rintaan opinnäytetyön raportin kanssa. Opinnäytetyön seminaarit ohjasivat hyvin prosessia ja antoivat merkityksellisiä ideoita työstää kokonaisuutta valmiiksi.

Tulevana diakonisen hoitotyön ammattilaisena työelämävalmiuksiani ja niiden syventämistä ohjaavat erityisesti kristillinen lähimmäisenrakkauteen perustuva ihmisarvon kunnioittaminen sekä yksilöiden ja eri ryhmien elämäntilanteiden ja voimavarojen tunnistaminen ja toiminta niiden vahvistamiseksi. Myös kirkon perusarvojen sisäistäminen, moniammatillinen yhteistyö ja yhteisöllisyys nousevat tavoiteltavien valmiuksien kärkeen. Opinnäytetyön teema, yhteistyökumppani ja prosessi kokonaisuudessaan ovat tukeneet edellä kuvailtujen kompetenssien vahvistumista.

On ollut antoisaa syventyä teemaan, jonka kokee merkitykselliseksi ja tehdä tuotoksia, joille työelämäkumppanilla on aito tarve. Henkisen huollon osaaminen konkretisoituu arjen kohtaamisissa ihmisten oman elämän suuronnettomuuksien keskellä. Opinnäytetyössä tehdyt haastattelut ja kirjoitetut sisällöt avaavat henkisen huollon osaamista toivottavasti itseäni laajemmalle lukijakunnalle, mutta minulle ne ovat jo antaneet suunnan tavoiteltavasta työnkuvasta. Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle -jutussa (liite 4) äänen sai diakoniatyöntekijä, joka on yhdistänyt työssään diakoniatyön, sairaanhoitajan keikkatyön sekä osaamisen syventämisen niin työnohjaukseen kuin sairaalasielunhoitoonkin. Opinnäytetyötä kirjoittaessani näen itseni työssä, jossa painottuvat kriisityö ja kriisissä olevan ihmisen kohtaaminen. Henkisen huollon tematiikka tukee kiinnostustani työskennellä osana kriittisesti sairaan hoitotyötä – joko sairaanhoitajana tai diakoniatyöntekijänä.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto. (11.12.2018). Suuronnettomuudet. Saatavilla 25.1.2019 <https://www.avi.fi/web/avi/suuronnettomuudet>
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arena ry. (2018). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Helsinki: Arena ry. Saatavilla 15.3.2019 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?t=1526903222
- Asunta, L. (2017). Kirkon viestinnän haasteet tämän päivän maailmassa. Teoksessa J. O. Antila (toim.) *Usko, elämä ja yhteys. Luterilaisuuden mahdollisuudet tänään ja huomenna. Piispa Simo Peura 60 vuotta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Cantell-Forsbom, A. (20.5.2015a). Psykososiaalinen tuki. Teoksessa M. Castrén, S. Ekman, R. Ruuska & T. Silfvast (toim.) *Suuronnettomuusopas*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. Saatavilla 10.1.2019 www.terveysportti.fi
- Cantell-Forsbom, A. (20.5.2015b). Psykososiaalisen tuen eri vaiheet ja oikein kohdistettu tuki. Teoksessa M. Castrén, S. Ekman, R. Ruuska & T. Silfvast (toim.) *Suuronnettomuusopas*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. Saatavilla 10.1.2019 www.terveysportti.fi
- Gothóni, R. (2014). *Auttava kohtaaminen II. Sielunhoidon menetelmät ja käytäntö*. Helsinki: Kirjapaja.
- Haaparanta, M-L. & Korpela, T. (toim.) (2013). *Kriisistä kriisiin. Katsaus psykologien valmiusryhmän historiaan*. Helsinki: Punainen Risti.
- Haikala, T. (29.7.2016). Kun katastrofi iskee Suomessa, kirkko on läsnä. *Kirkko ja kaupunki*. Saatavilla 25.2.2019 <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/kun-katastrofi-iskee-suomessa-kirkko-on-valmii-1>
- Hammarlund, C-O. (2010). *Kriisikeskustelu. Kriisituki, jälkipuinti, stressin ja konfliktien käsittely*. Helsinki: Tietosanoma.
- Hedrenius, S. & Johansson, S. (2016). *Kriisituki. Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien ja järkyttävien tapahtumien käsittelyyn*. Helsinki: Tietosanoma.

- Hobfoll, S. E. ym. (2007.) Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry* 70(4), 283–315. Saatavilla 30.11.2018 <http://search.ebscohost.com/>
- Hynninen, T. (2009). Psykososiaalisen tuen ja palveluiden nykytilanne Suomessa. Teoksessa A. Leppävuori, S. Paimio, T. Avikainen, T. Norman, K. Puustinen & M. Riska (toim.). *Suuronnettomuustilanteiden kriisityö* (s. 15–24). Jyväskylä: Gummerus.
- Joutsenniemi, K. & Lipponen, K. (2015). Resilienssi ja posttraumaattinen kasvu. *Suomen Lääkärilehti* 70(39), 2515–2520.
- Juholin, E. (2016). Onko viestintämme eettistä? Teoksessa *Procomma Academic 2016. Eettinen viestintä* (s. 8–10). Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.
- Juholin, E. (2017). *Communicare! Viestinnän tekijän käsikirja*. Helsinki: Infor.
- Kaira, T. & Lahtiluoma, S. (2018). Kunta ja seurakunta paikallisen hyvinvoinnin edistäjinä. Helsinki: Kuntaliitto ja Kirkkohallitus. Saatavilla 10.2.2019 http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3552
- Keski-Suomen pelastuslaitos. (22.8.2017). Neljä vuotta Laukaan Vihtavuoren vaaratilanteesta. Saatavilla 4.3.2019 <http://www.jyvaskylan-seutu.fi/kspela/uutinen.php/id/4606/gid/15>
- Kirkkohallitus. Kriisi-info. Saatavilla 10.2.2019 <http://sakasti.evl.fi/kriisi-info>
- Kirkkohallitus. (2005). Henkisen huollon toimintaohje seurakunnille. Saatavilla 24.10.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content42220B>
- Kirkkohallitus. (2013). Seurakunnan valmiussuunnitelman laatimisohe 2013. Saatavilla 24.10.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content42220B>
- Kirkkohallitus. (2014). Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2014:7. Saatavilla 20.2.2019 <https://bit.ly/2CJAEAM>
- Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas. Saatavilla 24.10.2018 https://www.lapuanhiippakunta.fi/uploads/2018/06/12b9196f-kirkon_henkisen_huolto_2018.pdf

- Lapuan hiippakunta. Lapuan hiippakunnan suuntaviivat vuoteen 2020. Saatavilla 20.2.2019 [https://www.lapuanhiippakunta.fi/uploads/2018/06/e2395a70-lapuan hiippakunta suuntaviivat_2020.pdf](https://www.lapuanhiippakunta.fi/uploads/2018/06/e2395a70-lapuan_hiippakunta_suuntaviivat_2020.pdf)
- Lapuan hiippakunta. Tietoa Lapuan hiippakunnasta. Saatavilla 10.2.2019 <https://www.lapuanhiippakunta.fi/tietoa-hiippakunnasta/>
- L 373/1985. Laki suuronnettomuuksien tutkinnasta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850373>
- L 468/2003. Pelastuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110379>
- L 1326/2010. Terveystoimintalaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101326>
- L 1498/2015. Laki kirkkolain muuttamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151498>
- L 1516/2016. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101326>
- Lusikka, S. (2015). Kirkon tarjoama henkinen huolto. Teoksessa M. Castrén, S. Ekman, R. Ruuska & T. Silfvast (toim.) *Suuronnettomuusopas*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. Saatavilla 20.2.2019 www.terveysportti.fi
- Nurmi, L. (2006). *Kriisi, pelko, pakokauhu*. Helsinki: Edita.
- Näkki, P., Pyykkö, A. & Valtonen, M. Sosiaali-, terveys- ja kirkon alan perustutkintojen opinnäytetyöt. Saatavilla 15.3.2019 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2813225>
- Palosaari, E. (2008). *Lupa särkyä. Kriisistä elämään*. Helsinki: Edita.
- Pohjolan-Pirhonen, C. (1.11.2018). Psyykkinen ensiapu äkillisissä tilanteissa. [Luento]. Lapuan hiippakunnan henkisen huollon neuvottelu- ja koulutuspäivät. Kuortane: Lapuan hiippakunnan hiippakuntakartano Haapaniemi.
- Pohjolan-Pirhonen, C. & Aalto, K. (2009). Hengellinen tuki suuronnettomuuksissa. Teoksessa K. Aalto & R. Gothóni (toim.) *Ihmisen lähellä. Hengellisyys hoitotyössä* (s. 139–149). Helsinki: Kirjapaja.

- Poutiainen, K. (2007). Kirkon henkinen huolto. Teoksessa M. Castrén, S. Ekman, M. Martikainen, T. Sahi & J. Söder (toim.). *Suuronnettomuus-opas* (s. 194–199). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Pruuki, H. (2008). Äkillisen kriisin sattuessa. Teoksessa H. Pruuki (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja* (s. 288–301). Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus Oy.
- Puhakka, T. (2019). Henkisen huollon asiantuntija. Asiantuntija työstä. *DINO 1/2019*, 4–5. Helsinki: Kasvatuksen ja nuorisotyön asiantuntijat KNT ja Diakoniatyöntekijöiden liitto.
- Ruishalme, O. & Saaristo, L. (2007). *Elämä satuttaa. Kriisit ja niistä selviytyminen*. Helsinki: Tammi.
- Rydenfelt, H. & Juholin, E. (2016.) Hyvä viestintä – parempi viestintäkulttuuri. Teoksessa *Procomma Academic 2016. Eettinen viestintä* (s. 12–27). Helsinki: ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry.
- Saari, S. (2012). *Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen*. Keuruu: Otava.
- Saari, S. & Hynninen, T. (2010). Kuvaus Suomessa tehtävästä psykologisesta auttamisesta akuuteissa kriiseissä ja traumaattisissa tilanteissa. Suomen Psykologiliiton ja Suomen Psykologisen Seuran Tieteellinen neuvottelukunta. Psykologinen työ akuuteissa kriiseissä – suositus hyvistä käytänteistä. *Psykologia* 4(1), 43–44. Saatavilla 15.3.2019 http://www.psyli.fi/files/1015/Kriisityo_suositus_2010.pdf
- Saari, S., Kantanen, I., Kämäräinen, L., Parviainen, K., Valoaho, S. & Yli-Pirilä, P. (toim.). (2009). *Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Salminen, P. (01.03.2015). Laukaan kirkon ovet ovat auki – Huomenna suruhartaus. *Keskisuomalainen*. Saatavilla 25.2.2019 <https://www.ksml.fi/kotimaa/Laukaan-kirkon-ovet-ovat-auki-%E2%80%93Huomenna-suruhartaus/358584>
- Samulin, H. (2007). Kriisit. Teoksessa C. Pohjolan-Pirhonen, K. Poutiainen, K. & H. Samulin (toim.), *Kriisityön käsikirja. Käytännön opastusta kriisin kohdatessa* (s. 11–25). Helsinki: Kirjapaja.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2009). Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut. Opas kunnille ja kuntayhtymille. Sosiaali- ja

- terveysministeriön julkaisuja 2009:16. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla 25.10.2018 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72736/Jul200916.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Suomen ev.lut. kirkko. HeHu-periaatteet. Saatavilla 24.10.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content4DB1D8>
- Suomen ev.lut. kirkko. Kirkon viestintäohjelma. Suomen evankelis-luterilaisen viestintäohjelma vuoteen 2020. Saatavilla 20.2.2019 <http://sakasti.evl.fi/viestintaohjelma>
- Suomen ev.lut. kirkko. Kirkon visuaalinen ilme ja julkaisut. Saatavilla 20.2.2019 <http://sakasti.evl.fi/graafinenohjeisto>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2011). Kirkon Kauhajoki-hanke. Loppukertomus. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2011:4. Saatavilla 20.2.2019 [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/D23851AA67CA0F37C2257E2E0012D4F7/\\$FILE/Kirkon_Kauhajoki_hanke_NET.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/D23851AA67CA0F37C2257E2E0012D4F7/$FILE/Kirkon_Kauhajoki_hanke_NET.pdf)
- Suomen ev.lut. kirkko. (2018). Turvallinen seurakunta. Saatavilla 10.2.2019 <https://evl.fi/documents/1327140/44385363/turvallinen-seurakunta-julkaisu.pdf>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2018a). Kuolemansyyt 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 28.2.2019 http://www.stat.fi/til/ksyyt/2017/ksyyt_2017_2018-12-17_kat_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2018b). Kuolemansyyt 2017. Tapaturmien seurauksena kuoli 2300. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla 28.2.2019 https://www.stat.fi/til/ksyyt/2017/ksyyt_2017_2018-12-17_kat_005_fi.html
- Suuronnettomuusopas. (29.9.2017). Info. Saatavilla 10.1.2019 www.terveysportti.fi
- Traumaperäinen stressihäiriö. Käypä hoito -suositus (17.12.2014). Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavilla <http://www.kaypa-hoito.fi/web/kh/suositukses/suositus?id=hoi50080>
- Turunen, T. & Punamäki, R-L. (2014). Psychosocial Support for Trauma-Affected Students After School Shooting in Finland. *Violence and*

Victims 29(3), 476–491. Saatavilla 15.3.2019 <https://search.proquest.com/>

Valtioneuvosto. (2017). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 2.11.2017. Saatavilla 10.2.2019 https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf

Vilkka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.

LIITE 1. PowerPoint: Rakkaudesta lähimmäiseen.

**LAPUAN⁺
HIIPPAKUNTA**

Rakkaudesta lähimmäiseen

Kirkon henkinen huolto
Lapuan hiippakunnassa

Esimiehen nimi 30.3.2019 1

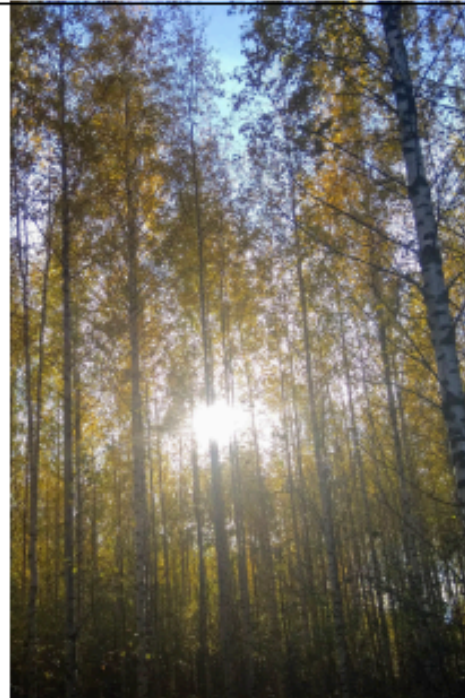
Kirkon henkinen huolto

- Henkisen huollon valmiusryhmät toimivat viranomaisten ja paikallisseurakuntien tukena suuronnettomuuksissa ja isoissa kriiseissä.
- Tehtävänä on antaa onnettomuuden uhreille ja omaisille sekä pelastustyöhön osallistuville henkistä tukea.
- Toiminta pohjautuu lähimmäisen rakkauden periaatteeseen.

30.3.2019 2

Henkisen huollon
antama tuki on
lähellä oloa,
ahdistuksen
kohtaamista ja
toivon tuomista
järkytyksen keskelle.

30.3.2019

Kirkon henkinen huolto

- Henkinen huolto (HeHu) on osa julkisen sektorin järjestämisvastuun piiriin kuuluvaa psykososiaalista tukea ja palvelua.
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2017):
 - Kirkon mahdollisuus auttaa kriisin uhreja sekä antaa henkistä huoltoa on turvattava kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Suuronnettomuustilanteessa HeHu-organisaatio on osa pelastustoiminnan kokonaisuutta ja toimii pelastusjohdon alaisuudessa.

30.3.2019

4

Kirkon henkinen huolto

- Henkisen huollon valmiusryhmän jäsenet ovat seurakuntien viranhaltijoita.
 - Työntekijät hoitavat kutsun tullessa HeHu-tehtäviä virkatehtävänä.
 - Myös HeHu-koulutukset ovat virkatehtäviä.
- Valmiusryhmät lähtevät liikkeelle, kun
 - a) pelastusviranomaiset kutsuvat HeHun suuronnettomuuspaikalle tai
 - b) seurakunnan omat voimavarat loppuvat paikallisessa kriisitilanteessa.

30.3.2019

5

LAPUAN[†]
HIIPPAKUNTA

Henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa

30.3.2019

6

Lapuan hiippakunnan HeHu

- Valmiusryhmät toimivat koko hiippakunnan alueella
 - Etelä-Pohjanmaalla (Seinäjoen seutu)
 - Keski-Suomessa (Jyväskylän seutu) sekä
 - Pohjanmaalla (Vaasan seutu).
- Valmiusryhmät koostuvat useiden seurakuntien työntekijöistä.
- Seurakunta antaa työntekijälleen luvan osallistua HeHu-toimintaan.

30.3.2019

7

Lapuan hiippakunnan HeHu

Pohjanmaan HeHu

Vastaava työntekijä

Hanna Ehrnrooth,
Ma. diakoniajohtaja
Vaasan suomalainen seurakunta
hanna.ehrnrooth@evl.fi, 044 480 8260

Keski-Suomen HeHu

Vastaava työntekijä

Harri Romar,
Kirkkoherra
Laukaan seurakunta
harri.romar@evl.fi, 040 516 6332

Etelä-Pohjanmaan HeHu

Vastaava työntekijä

Pete Ketola,
Nuorisotyön johtaja
Seinäjoen seurakunta
pete.ketola@evl.fi, 044 477 7777

Lapuan hiippakunta

Johanna Korkeanlempi
johanna.korkeanlempi@evl.fi, 040 6720962

Jukka Hellin
jukka.hellin@evl.fi, 040 646 1906

30.3.2019

8

HeHu-ryhmät

- antavat henkistä tukea onnettomuuden uhreille ja omaisille
- tukevat pelastustyöhön osallistuvaa henkilöstöä
- tukevat kaikkia, joita tapahtuma on koskettanut
- vastaavat hengelliseen tarpeisiin, esimerkiksi mahdollisuudella kokoontua kirkkoon hiljentymään.

30.3.2019

HeHun tärkeitä periaatteita

- Työntekijä sitoutuu toimimaan työnjaon mukaisesti osana HeHu-ryhmää ja pelastustoiminnan kokonaisuutta.
- Onnettomuustilanteessa mukana oleva kohdataan lämmöllä ja hänen vakaumustaan kunnioitetaan.
- Ryhmäläisiä sitoo vaitiolovelvollisuus.
- HeHulaiset huolehtivat ammattitaidostaan ja osallistuvat aktiivisesti koulutuksiin ja harjoituksiin.

30.3.2019

10

Osaamisen kehittäminen

- Alueelliset HeHu-ryhmät kokoontuvat vähintään kerran vuodessa.
 - harjoituksia, vierailuja, koulutuksia, verkostoitumista
- Hiippakunnan yhteinen koulutustilaisuus kerran vuodessa Haapaniemen hiippakuntakartanossa.

30.3.2019

LAPUAN[†]
HIIPPAKUNTA

Henkinen huolto seurakunnassa

30.3.2019

12

Henkinen huolto seurakunnissa

- Henkisen huollon suunnitelma on osa seurakunnan valmiussuunnittelun kokonaisuutta.
- Seurakunnan kriisisuunnitelma luo pohjan
 - nopealle toiminnalle onnettomuustilanteessa
 - tehokkaalle yhteistyölle muiden auttajatahojen kanssa
- Kirkkoherrat vastaavat seurakuntansa valmiustoiminnasta.
- Valmius kohdata kriisi luodaan rauhantilassa.

30.3.2019

13

Kirkon henkisen huollon osaamista tarvitaan myös arkielämän traumaattisissa tilanteissa sekä valtakunnallisesti pienissä, mutta paikallisesti isoissa kriisitilanteissa.

30.3.2019

Osaamisen jakaminen kannattaa

- Seurakuntiin kertynyttä henkisen huollon osaamista kannattaa
 - jakaa aktiivisesti työntekijöiden kesken
 - hyödyntää monipuolisesti oman seurakunnan sururyhmissä ja sielunhoidossa sekä
 - kuntien ja työpaikkojen kanssa tehtävässä kriisityössä.
- Kysy rohkeasti HeHu-valmiusryhmäläisiltä vinkkejä seurakuntasi kriisityöhön, koulutuksiin ja toimintamallien kehittämiseen.

30.3.2019

15

Osaaminen kehittyä koulutuksissa

- Osallistuminen henkisen huollon koulutuksiin ja harjoituksiin
 - lisää työntekijöiden osaamista traumaattisten kokemusten synnystä ja oireista
 - parantaa ryhmämuotoisten kriisimenetelmien tuntemusta sekä
 - parantaa valmiuksia käsitellä traumoja keskustelu- ja sielunhoitotilanteissa.

30.3.2019

16

Jos seurakunnan omat
voimavarat loppuvat
paikallisen kriisin
kohdatessa, tulee
henkisen huollon
valmiusryhmä kutsusta
tueksi.

30.3.2019

LAPUAN[†]
HIIPPAKUNTA

Jos suuronnettomuus tapahtuu

30.3.2019

18

Hälytyksen tullessa

- Hälytyksen tultua viranomaisilta tai tukea tarvitsevalta seurakunnalta
 - HeHu-koordinaattori kutsuu ryhmän koolle
 - ryhmäläisen on arvioitava itse voiko ottaa tehtävän vastaan.
- Ryhmä toimii johdetusti ensisijaisesti henkisen huollon tehtävissä.
- Muita pelastustehtäviä tehdään vain erikseen määrättäessä.

30.3.2019

19

Hälytys tehtäviin

- HeHu-ryhmän koordinaattori/johtaja
 1. toimii pelastustoimintaa johtavien viranomaisten kanssa yhteistyössä
 2. ilmoittaa hälytyksestä tuomiokapitulille
 3. kontakti paikallisen seurakunnan johdon ja sopii tehtävänjaosta
 4. informoi ja ohjeistaa ryhmäläiset.

30.3.2019

20

HeHu sopii aina toimintatavoista paikallisen seurakunnan kanssa.

Koska HeHu-ryhmät koostuvat usean seurakunnan työntekijöistä, paikallisen seurakunnan työntekijät voivat toimia kriisitilanteessa siellä missä heitä eniten tarvitaan.

30.3.2019

Hälytys tehtäviin

- Hälytyksen vastaanottanut HeHulainen
 1. keskeyttää muut työt
 2. pakkaa mukaan tarkoituksenmukaisen varustuksen, mm. HeHu-liivi
 3. saapuu sovittuun kokoontumispaikkaan
 4. ilmoittautuu paikan päällä HeHu-ryhmän johtajalle
 5. pitää johdon ajan tasalla kentältä kertyvän olennaisen tiedon osalta.

30.3.2019

22

HeHun työntekijät mm.

- kohtaavat järkytyksen kokeneita
- rauhoittavat läsnä olollaan kriisin keskellä olevia
- auttavat hartauksien järjestämisessä
- huolehtivat myös omasta jaksamisestaan.

30.3.2019

Tiedottaminen

- Pelastustoimintaa johtava viranomainen vastaa onnettomuuden tiedottamisesta.
- HeHu-ryhmän johtaja tai seurakunnan kirkkoherra tiedottavat henkisen huollon kokonaisuudesta.
- HeHu-työntekijät eivät anna lausuntoja medialle.
- Työntekijät pyrkivät suojelemaan onnettomuuden osallisten yksityisyyttä.

30.3.2019

24

Onnettomuuden jälkeen

- Tehtävä päättyy HeHu-johdon määräyksestä.
- Ennen kotiutumista keskustellaan päälimmäisistä kokemuksista.
- Viikon sisällä purkukeskustelu.
- Tarpeen mukaan tarjolla myös työnohjausta.

30.3.2019

25

LAPUAN[†]
HIIPPAKUNTA

Tarinoita henkisestä huollosta eri työmuodoissa

30.3.2019

26

Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen

- Keski-Suomen henkisen huollon (HeHu) valmiusryhmän harjoitus toteutettiin yhteistyössä Uuraisten seurakunnan, kunnan johtoryhmän, koulukeskuksen sekä pelastuslaitoksen kanssa.
- Koulubussin ja tukkirekan törmäyksessä menehtyy kahdeksan henkeä. Yli 30 onnettomuudessa mukana ollutta lasta ja nuorta kuljetetaan välittömästi koulukeskukseen perustettuun kriisikeskukseen. Huolestuneet läheiset kiihuhtavat koululle. Henkisen huollon valmiusryhmä on matkalla paikalle.
- Lue koko juttu:
<https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>

30.3.2019

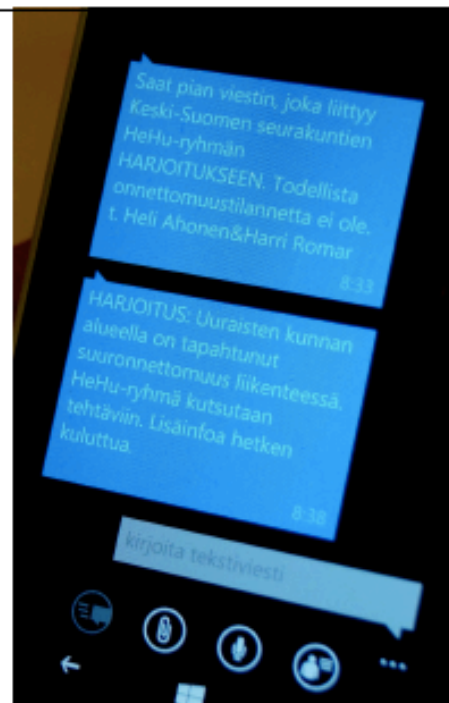
27

"Henkisen huollon ryhmän aloitteesta lähtenyt harjoituspäivä kasvoi upeasti keskeisten toimijoiden yhteiseksi testiksi.

Harjoitukset nostavat aina esille näkökulmia, joita ei tule enakkoon ajatelleeksi. Omia prosesseja ja yhteistyötä testaamalla voidaan välttää pahimmat sudenkuopat mahdollisessa tositilanteessa."

Kirkkoherra Harri Romar,
Keski-Suomen HeHu-ryhmän koordinaattori

30.3.2019

Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle

- Kurikan alue seurakunnan diakoniatyöntekijä **Elisa Hautala** kuvailee työtään päivittäiseksi henkiseksi huolloksi.

"Jokainen kriisi on ainutkertainen
ja kohdattava ihminen ainutlaatuinen.
Yritämme auttaa ihmisiä jaksamaan oman elämän
suuronnettomuuksien keskellä."

- Lue koko juttu:
<https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>

30.3.2019

29

Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä

- Vaasan suomalaisen seurakunnan seurakuntapastori **Eva Thölix** on pappi, joka kulkee aika ajoin kriisistä toiseen. Työpaikkapappuus on osa organisaatioiden henkistä työsuojelua.

"Ihmisten henkilökohtaiset kriisit,
työyhteisöjen kriisit,
täysin odottamattomat kriisit
kuuluvat päivittäisiin kohtaamisiin.
Tärkeimmät työvälineeni ovat kuuntelu ja läsnäolo."

- Lue koko juttu:
<https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>

30.3.2019

30

Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa

- Nuorisotyön asiantuntija **Petri Grönholm** kertoo nuorten kaipaavan surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa. Jyväskylän seurakunnan Surussa mukana -ryhmä on nuorten, koulujen henkilökunnan ja perheiden tukena kriisitilanteissa.

"Ajan kanssa kuunteleminen on
parasta tukea mitä nuoret kaipaavat.
Monet nuoret ovat myöhemmin
tulleet kertomaan, että oli todella tärkeää,
että olitte ja kuulitte."

- Lue koko juttu:
<https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>

30.3.2019

31

LAPUAN[†]
HIIPPAKUNTA

[www.lapuanhiippakunta.fi/
hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/](https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/)

30.3.2019

32

LIITE 2. Esite: Kirkon henkinen huolto Lapuan hiippakunnassa.

LAPUAN⁺
HIIPPAKUNTA

Kirkon henkinen huolto

SUOMEN EV. LUT. KIRKKO⁺

Toivoa järkytyksen keskelle

Kirkon henkisen huollon valmiusryhmät toimivat viranomaisten ja paikallisseurakuntien tukena suuronnettomuuksissa. Tuki on läsnäoloa, kuuntelua ja toivon tuomista järkytyksen keskelle. Valmiusryhmien toiminta pohjautuu lähimmäisenrakkauden periaatteeseen.

Henkisen huollon (HeHu) valmiusryhmät

- antavat henkistä tukea onnettomuuden uhreille ja omaisille,
- tukevat pelastustyöhön osallistuvaa henkilöstöä,
- tukevat kaikkia, joita tapahtuma on koskettanut sekä
- vastaavat hengelliseen tarpeisiin, esimerkiksi mahdollisuudella kokoontua kirkkoon hiljentymään.

Lapuan hiippakunnan henkisen huollon valmiusryhmät koostuvat aina seurakuntien viranhaltijoista ja ne toimivat koko hiippakunnan alueella

- Etelä-Pohjanmaalla (Seinäjoen seutu)
- Keski-Suomessa (Jyväskylän seutu) sekä
- Pohjanmaalla (Vaasan seutu).

Henkisen huollon valmiusryhmät lähtevät liikkeelle, kun

- pelastusviranomaiset kutsuvat HeHun suuronnettomuuspaikalle tai
- seurakunnan omat voimavarat loppuvat paikallisessa kriisitilanteessa.

Suuronnettomuustilanteessa HeHu-organisaatio on osa pelastustoiminnan kokonaisuutta ja toimii aina pelastusjohdon alaisuudessa. HeHu-ryhmän ja sen johtajan yhteistyö paikallisen seurakunnan kanssa on tiiviistä. HeHu-valmiusryhmä auttaa muun muassa kriisi- ja suruhartauksien järjestämisessä sekä sielunhoidossa.

Kirkon henkinen huolto on osa julkisen sektorin järjestämisvastuun piiriin kuuluvaa psykososiaalista tukea ja palvelua. Valtioneuvoston Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa linjataan, että kirkon mahdollisuus auttaa kriisin uhreja sekä antaa henkistä huoltoa on turvattava kaikissa turvallisuustilanteissa.

Lapuan hiippakunnan HeHu

Etelä-Pohjanmaan HeHu

Vastaava työntekijä

Pete Ketola,

Nuorisotyön johtaja

Seinäjoen seurakunta

pete.ketola@evl.fi, 044 477 7777

Keski-Suomen HeHu

Vastaava työntekijä

Harri Romar,

Kirkkoherra

Laukaan seurakunta

harri.romar@evl.fi, 040 516 6332

Pohjanmaan HeHu

Vastaava työntekijä

Hanna Ehrnrooth,

Ma.diakoniajohtaja

Vaasan suomalainen seurakunta

hanna.ehrnrooth@evl.fi, 044 480 8260

Lapuan hiippakunta

Johanna Korkeaniemi,

Hiippakuntasihtööri

johanna.korkeaniemi@evl.fi, 040 6720962

Jukka Helin,

Hiippakuntasihtööri

jukka.helin@evl.fi, 040 646 1906

Rinnalla kulkijana kriisissä

Suuronnettomuuksia tapahtuu onneksi harvoin. Kirkon henkisen huollon osaamista tarvitaan myös arkielämän traumaattisissa tilanteissa sekä valtakunnallisesti pienissä, mutta paikallisesti isoissa kriisitilanteissa. Valmius kohdata kriisi luodaan rauhantilassa.

Henkisen huollon valmiudet ovat osa seurakuntien valmiussuunnittelun kokonaisuutta. Seurakuntien kriisisuunnitelmat ja toimintaohjeet onnettomuuksien varalle luovat pohjan sujuvalle toiminnalle sekä yhteistyölle eri toimijoiden kanssa kriisin kohdatessa.

Henkisen huollon valmiusryhmät verkostoituvat, koulutautuvat ja harjoittelevat säännöllisesti. Seurakunta antaa luvan työntekijälleen luvan osallistua HeHu-toimintaan.

Osallistuminen henkisen huollon koulutuksiin ja harjoituksiin

- lisää työntekijöiden osaamista traumaattisten kokemusten synnystä ja oireista,
- parantaa ryhmämuotoisten kriisimenetelmien tuntemusta sekä
- parantaa valmiuksia käsitellä traumoja keskustelu- ja sielunhoitotilanteissa.

Seurakuntiin kertynyttä henkisen huollon osaamista kannattaa jakaa aktiivisesti työntekijöiden kesken sekä hyödyntää monipuolisesti oman seurakunnan sururyhmissä, sielunhoidossa ja kuntien ja työpaikkojen kanssa tehtävässä kriisityössä.

Jos seurakunnan omat voimavarat loppuvat paikallisen kriisin kohdatessa, tulee henkisen huollon valmiusryhmä kutsusta tueksi. Kriisitilanteen johto säilyy aina paikallisseurakunnan kirkkoherralla, ja valmiusryhmä toimii seurakunnalta saatavien toiveiden mukaisesti. Kun HeHu-ryhmät koostuvat useamman seurakunnan työntekijöistä, paikallisen seurakunnan työntekijät voivat toimia kriisitilanteessa siellä missä heitä eniten tarvitaan.

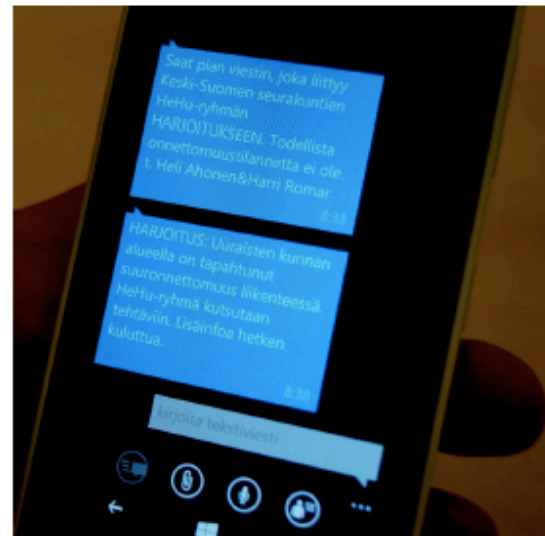
Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen

Koulubussin ja tukkirekan törmäyksessä menehtyy kahdeksan henkeä. Yli 30 onnettomuudessa mukana ollutta lasta ja nuorta kuljetetaan välittömästi koulukeskukseen perustettuun kriisikeskukseen. Huolestuneet läheset kilruhtavat koululle. Kuntalaiset ottavat uutisen tapahtuneesta järkyttyneenä vastaan. Henkisen huollon valmiusryhmä on kutsusta matkalla paikalle.

Onneksi tällä kertaa suuronnettomuudessa on kyseessä Keski-Suomen henkisen huollon (HeHu) valmiusryhmän harjoitus, joka toteutettiin yhteistyössä Uuraisten seurakunnan, kunnan johtoryhmän, koulukeskuksen sekä pelastuslaitoksen kanssa.

Uuraisten kunnanjohtaja **Juha Valkaman** mukaan yhteinen harjoitus oli vaikuttava.

"Koskaan ei tiedä mitä voi tapahtua ja on todella tärkeää testata yhteistyön toimivuutta. On hienoa havaita, että kaikkien harjoitukseen osallistuneiden valmius kohdata mahdollinen kriisi on hyvä. Saimme myös paljon arvokasta tietoa niistä yksityiskohdista, mitä tulee edelleen kehittää."

Myös Keski-Suomen HeHu-ryhmän koordinaattori, Laukaan seurakunnan kirkkoherra **Harri Romar** on tyytyväinen harjoitukseen. Henkisen huollon ryhmän aloitteesta lähtenyt harjoituspäivä kasvoi Romarin mukaan upeasti keskeisten toimijoiden yhteiseksi testiksi.

"Harjoitukset nostavat aina esille näkökulmia, joita ei tule ennakoon ajatelleeksi. Omia prosesseja ja yhteistyötä testaamalla voidaan välttää pahimmat sudenkuopat mahdollisessa tositilanteessa", Romar toteaa. >>>

LAPUAN⁺ HIIPPAKUNTA

Suuronnettomuusharjoituksessa olivat mukana mm. Hami Romar (vas.), Heli Ahonen, Sami Pasanen, Juha Valkama, Jukka Helin, Tapani Kellosoari, Jouko Nykänen, Antti Toivio, Merja Kinnunen ja Henna Parhiola.

Tulvoa järkytyksen keskelle

Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmä on yksi Lapuan hiippakunnan kolmesta HeHu-ryhmästä. Muut valmiusryhmät toimivat Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Kun suuronnettomuus tapahtuu, pelastusviranomaiset kutsuvat henkisen huollon ryhmän paikalle. Tarvittaessa ryhmä voi lähteä myös pienemmissä kriiseissä paikallisen seurakunnan tueksi, kun seurakunnan omat voimavarat eivät enää riitä. Henkisen huollon tavoitteena on tuoda suuronnettomuuden keskelle toivon näkökulmaa sekä kulkea kriisin kohdanneiden rinnalla.

Moniviranomaistilanteessa toiminnan yleisjohtovastuussa on pelastusviranomainen. Uuraisten palomestari **Tapani Kellosoari** Keski-Suomen pelastuslaitokselta toimi harjoituksessa todellisen tilanteen mukaisesti suuronnettomuustilanteen johtajana.

SUOMEN EV. LUT. KIRKKO⁺

"Välitin johtokeskuksesta säännöllisin väliajoin tilannekuvaa muun muassa kunnan johtoryhmälle ja vastasin onnettomuuden tiedottamisesta medialle", Kellosoari toteaa.

Kirkon henkinen huolto tarjoaa tukea myös pelastustoimiin osallistuville ammattilaisille.

"Varsinaisessa onnettomuustilanteessa pelastustyöntekijöillä ei ole varaa antaa tilaa tunteille. Jälkikäteen on kuitenkin tärkeää käsitellä tapahtunut, etenkin kun onnettomuudessa on ollut mukana paljon lapsia", Kellosoari pohtii.

Juha Valkama ja Uuraisten peruspalvelujohtaja **Jouko Nykänen** kertovat olevansa vakuuttuneita harjoitukseen osallistuneiden asiantuntemuksesta.

"Kun kokoontuimme yhdessä koulukeskuksen tiloihin, oli vaikuttavaa nähdä, että paikalla tullut henkisen huollon valmiusryhmä on näin iso. Asiantuntemus on todella vahvaa. Myös koulun henkilökunnan valmius kohdata kriisi vakuutti", Valkama toteaa. >>>

LAPUAN⁺ HIIPPAKUNTA

Vinkkejä ennaltaehkäisyyn

Harjoitukseen osallistuneet osapuolet testasivat aamupäivän aikana omia toimintatapojaan ja pitivät pelastusviranomaisen johdolla aktiivisesti yhteyttä toisiinsa tilanteen niin vaatiessa. Kriisitilanteen toimijat kokoontuivat lopuksi yhteen pohtimaan mikä harjoituksessa meni hyvin, mitä tulisi tehdä toisin ja ennen kaikkea mitä akuutin kriisin jälkeen tapahtuu.

Harjoituksen parasta antia koulukeskuksen rehtori **Sami Pasaselle** oli koulun oman kriisiryhmän toimintakyvyn testaus ja tutustuminen kriisitilanteen eri toimijoihin. Pasasen mukaan suuren onnettomuuden kohdatessa koulun kriisiryhmän resurssit eivät enää riittäisi niin lasten, nuorten kuin koulun henkilökunnan kriisitukeen.

"Saimme harjoituksessa arvokasta tietoa siitä, millaisia apuja henkisen huollon tiimiltä on saatavilla, kun koulun omat voimavarat eivät enää riitä", Pasanen toteaa.

Tapani Kelloaari korostaa, että onnistuneen harjoituksen jälkeen on hyvä yhdessä pohtia myös onnettomuustilanteiden ennaltaehkäisyä, ettei tällaista onnettomuutta pääsisi koskaan syntymään.

"Jos harjoituksen kaltainen suuronnettomuus tapahtuisi, seudun asukkaiden perusturvallisuuden järkkäminen heijastuisi pitkään niin koulun arkeen, kunnan palveluihin kuin seurakunnan nuoriso- ja diakoniatyöhön", Uuraisten seurakunnan kirkkoherra **Antti Toivio** jatkaa.

Lähimmäisenrakkaus periaatteena

Harri Romar muistuttaa, että vaikka suuronnettomuuksia tapahtuu äärimmäisen harvoin, osuu pienempiä kriisejä takuuvarmasti joka paikkakunnalle. Myös seurakuntien omien kriisivalmiuksien kehittämiseksi on tärkeää, että henkisen huollon valmiusryhmässä on aktiivisesti mukana työntekijöitä monista eri seurakunnista.

"Hehulaisten on hyvä viedä viestiä henkisen huollon ryhmän toiminnasta eteenpäin kollegoille ja kirkkoherroille ja antaa vinkkejä miten kriisitilanteessa kannattaa toimia", Romar vinkkaa.

Harjoituksen isäntänä toiminut kirkkoherra Antti Toivio kannustaa jokaista kollegaansa ja seurakuntaa testaamaan omaa kriisivalmiuttaan.

"Päivä antoi hyviä vinkkejä komentoketjusta, ajantasaisen tilannekuvan merkityksestä, viestinnästä, käytettävissä olevista resursseista ja ennen kaikkea yhteistyön tärkeydestä."

Kuntaliitto ja kirkkohallitus ovat laatineet päivitetyn suosituksen kuntien ja seurakuntien yhteistyöstä. Hiippakuntasihteeri **Jukka Helin** kertoo, että dokumenttiin on linjattu myös henkisen huollon toimintaperiaatteita. Kaiken pohjana on lähimmäisenrakkaus.

"Usein kuulee kysyttävän, miksi kirkon työntekijöistä on koottu maakunnallisia valmiusryhmiä. Siksi, että kirkon näkökulmasta lähimmäisen rakastaminen koskee aivan jokaista. Onnettomuustilanteessa ei kysellä kirkon jäsenkirjoja, vaan tuetaan jokaista, joka on järkyttynyt", Helin toteaa.

Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle

**Kurikan alueseurakunnan
diakoniatyöntekijä Ellsa Hautala
kuvallee työtään päivittäiseksi
henkiseksi huolloksi. Jokainen kriisi on
ainutkertainen ja kohdattava ihminen
ainutlaatulinen.**
**”Yritämme auttaa ihmisiä jaksamaan
oman elämän suuronnettomuuksien
keskellä”, Hautala pohtii.**

Hautala on työskennellyt diakoniatyöntekijänä yli 20 vuotta. Sairaanhoidaja-diakonissan työhistoriaan kuuluu myös useita työjaksoja muun muassa yliopistollisen sairaalan teholla, keskussairaalan päivystyksessä ja terveyskeskuksen vuodeosastolla. Kaikkia työtehtäviä yhdistää niin asiakkaiden ja potilaiden, omaisten kuin hoitohenkilökunnankin henkinen huolto.

”Osa haluaa puhua, osa kaipaa kosketusta ja osa haluaa vain olla. Kysymyksillä, kuten missä olit, keneltä kuultit, oletko saanut syötyä tai nukuttua, voimme auttaa ihmisiä jäsentämään tapahtunutta. Tuntosarvet, mitä kukin kriisinsä keskellä kaipaa, kehittyvät koko ajan.”

Hetki läheisen rinnalla

Hautalalla on diakonian vastuualueina vanhustyö, vapaaehtoistyö sekä vastaanottotyö. Hän koordinoi Kurikan alueseurakunnan alueella kaikkiaan 18 diakoniapiiriä, jotka koostuvat vapaaehtoisista kyläläisistä. Diakoniapiirit huolehtivat muun muassa surukotikäynneistä.

”Korostan aina myös vapaaehtoisille, että työtä ei tarvitse tehdä yksin. Työparin kanssa on hyvä purkaa omia tunteita. Ihon alle menevät kokemukset on tärkeää puhua heti läpi”, Hautala pohtii. >>>

LAPUAN⁺ HIIPPAKUNTA

Kuoleman todellisuuden tajuaminen lyö aina kasvoille. Tyhjyyden tunne täyttää mielen ja kehon, kun lähimmäistä ei voikaan enää halata tai hänelle ei voi soittaa kuulumisia. Hiljaisuus iskee, kun hautajaiset on pidetty. Siksi diakoniapiirin surukotikäynnille mennään vasta hautajaisten jälkeen.

"Emme voi täyttää läheisen kuoleman jättämää tilaa, mutta jos edes murusen verran voisimme helpottaa tyhjyyden oloa. Emme voi jäädä eiliseen, ja huomista emme vielä tiedä, joten on tärkeää elää tätä hetkeä omaisen lähellä", Elisa Hautala miettii.

Jos suru osuu liian lähelle omaa elämäntilannetta, on tärkeää uskaltaa kieltäytyä työtehtävistä ja sanoa työkaverille, että nyt on toisen vuoro auttaa.

"On rohkeutta tunnistaa ja tunnustaa oma rajallisuutensa. Aina ei tarvitse itse olla auttajana. On luotettava, että myös muut voivat toimia tukena."

Suru lainehtii kauas

Elisa Hautala on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan henkisen huollon valmiusryhmässä sen alkutaipaleilta asti. Hän kuvailee, ettei ole suuronnettomuutta, jonka laineet eivät löisi pienelle paikkakunnalle asti. Esimerkiksi Aasian tsunami, Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset ovat luoneet henkisen huollon tarpeen myös kurikkalaisissa kodeissa ja kouluissa.

"Aina henkinen huolto ei tapahdu suoraan tapahtumapaikalla, vaan tarve voi nousta esille tuhansien kilometrien tai vuosien päästä."

HeHu-ryhmän alueelliset tapaamiset ja koko Lapuan hiippakunnan yhteiset koulutukset Hautala kokee voimavarana. Keskittyminen henkisen huollon teemoihin yhdessä kollegojen kanssa syventää varautumista uhkakuihin ja vahvistaa rohkeutta kohdata kriisin keskellä oleva.

"Saamme oppia paitsi ammattitaitoisilta kouluttajilta myös toisiltamme. Osaamisen jakaminen ja vertaistuki vahvistavat arjen jaksamista", Hautala pohtii.

Omaa osaamistaan Elisa Hautala on täydentänyt myös sairaalasielunhoidon ja työnohjaajan koulutuskokonaisuuksilla. Hän kuvailee tekevänsä työtään nöyrin mielin.

"Koskaan ei voi olla valmis tähän työhön, mutta teen tätä näillä eväillä mitä minulla on. Koulutukset ovat olleet intensiivinen matka minuuteen. En ehkä osannut olla 20 vuotta sitten niin hiljaa surevan rinnalla kuin nyt osaan."

Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä

Vaasan suomalaisen seurakunnan seurakuntapastori Eva Thölix on pappi, joka kulkee aika ajoin kriisistä toiseen. "Arkeni on usein kriisin keskipisteessä elämistä. Ihmisten henkilökohtaiset kriisit, työyhteisöjen kriisit ja täysin odottamattomat kriisit kuuluvat päivittäisiin kohtaamisiin. Tärkeimmät työvälineeni ovat kuuntelu ja läsnäolo", Thölix kertoo.

Eva Thölix työskentelee Wärtsilän ja ABB:n työpaikkapappina, Vaasan poliisitalon, pelastuslaitoksen ensihuollon ja palomiesten pappina sekä Vaasan seudun yrittäjien pappina. Hän kuuluu myös Vaasan kaupungin kriisiryhmään. Työpaikkapappeus on osa organisaatioiden henkistä työsuojelua.

"Tehtävänäni on olla työyhteisön jäsenten saatavilla niin arkipäivän työssä kuin kriisitilanteissa, kuten YT-neuvotteluissa, onnettomuuksien sekä kuolemantapausten käsittelyssä. Ihmisillä on hätän keskellä tarve puhua. Kriisien keskellä on onneksi myös suvantovaiheita."

SUOMEN EV. LUT. KIRKKO⁺

Mikä henkisessä huollossa on tärkeintä?

"Sietämättömyyden sietäminen, uskallus asettautua rinnalle", Thölix sanoo ja tarkentaa: "Kriisiin joutuessaan ihminen joutuu sietämättömyyden äärelle. Kenellekään ei toivo läheisen yllättävää kuolemaa, mutta sekin on vain siedettävä. Meidän tehtävä on olla rohkeasti läsnä."

Joskus henkinen huolto ei ole muuta kuin kuppi kuumaa teetä.

"Läsnäolo on tärkeämpää kuin minkään tekeminen tai sanominen. Henkinen huolto on pienieleistä huomaamista, vaikka sen teen keittämistä", Thölix toteaa. >>>

LAPUAN⁺ HIIPPAKUNTA

Arvokasta verkostoitumista

Eva Thölix on ollut osa Pohjanmaan henkisen huollon valmiusryhmää ja sen johtoryhmää vuodesta 2014. Thölixin mukaan aktiivinen osallisuus henkisen huollon valmiusryhmässä tukee hyvin hänen työtään. Hiippakunnan ja alueellisen ryhmän vuosittaisista henkisen huollon koulutuksista tarttuu aina joihinkin olennaisista matkoista, joka pulpahtaa mieleen tärkeissä hetkissä.

Keskeinen osa HeHu-toimintaa on verkostoituminen muiden seurakuntien työntekijöiden kanssa. Kriisi koskettaa suoraan tai välillisesti yksilöitä ja perheitä laajalla maantieteellisellä alueella.

"HeHun ehdoton arvokkuus on siinä, että sen kautta oppii tuntemaan henkisen huollon osajia oman seurakunnan ulkopuolelta. Mahdollisuus ohjata ihmisiä eteenpäin lähimmän auttajan luo on tärkeää", Thölix pohtii.

Hän uskoo ja toivoo, että hyvin suunnitellut koulutukset ja harjoitukset motivoivat myös muita hehulaisia olemaan valmiudessa.

"On mielettömän hyvä asia, että katastrofitilanteisiin kutsuttavalla HeHu-ryhmällä on todella harvoin töitä. Henkisestä huollosta kertyvää osaamista tarvitaan kuitenkin joka päivä yhteiskunnallisesti pienemmissä, mutta yksilöille aina ainutlaatuisissa kriiseissä."

Thölix koordinoi poliisin kanssa yhteistyössä myös kuolinviestipäivystystä. KuoVi-ryhmä muodostuu Vaasan seurakuntayhtymän sekä Mustasaaren suomalaisen ja ruotsalaisen seurakunnan papeista.

"Päivystämme vuorollamme 24/7 ja poliisi voi kutsua meidät mukaan kuolinviestin viemiseen omaiselle. Siinäkin ei tarvita sanoja vaan rinnalla olemista", Thölix kuvailee.

Äänenä niille, joiden ääni ei kuulu

Thölixin mukaan yhteistyökumppaneilta saatu palaute osoittaa, että arvostus kirkon osaamisesta on korkealla.

"Olemme keskeinen toimija yhteiskunnassa ja on hienoa, että isot työnantajat, poliisi ja pelastusviranomaiset näkevät kirkon henkisen huollon tärkeänä."

Entä kun kriisissä onkin kriisiytön ammattilainen: terveydenhuollon ammattilainen, pelastusviranomainen, poliisi tai pappi?

Thölix allekirjoittaa ajatuksen, että usein alan ammattilaiset elävät pitkään maailmassa, jossa ei omaa kipua, pelkoa, surua tai murhetta tunnetta. Debriefing on osaltaan ennalta ehkäisyä.

"Työssä kohdatut, käsittelemättömät kriisit voivat ajan kanssa muodostua omiksi kriiseiksi. Olisi kovin tärkeää käsitellä koettua tavalla tai toisella, ettei ammattiauttajan stressi ja sietokyky kumuloidu vuodesta toiseen", Thölix pohtii.

Työpaikkapapaisu monikulttuurisissa organisaatioissa ja yhteiskuntatyön papit tehtävät tuovat oman sävöksensä arjen työhön. Kriisien käsittely ulottuu yli uskontokunta-, kulttuuri- ja kielirajojen. Eva Thölixin työtä on olla myös äänenä niille, joiden ääni ei kuulu.

"Esimerkiksi äkillisesti saapuneille turvapaikanhakijoille saimme nopeasti yhdessä muiden paikallisten seurakuntien kanssa ja järjestöjen kanssa järjestettyä majoitusta eikä saapuneiden perheiden tarvinnut jäädä pakkasyöhön rautatieasemalle", Thölix muistelee.

Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa

Kun lapsi tai nuori kuolee, koskettaa suru ja ikävä syvästi paltsi menehtyneen perhettä myös ystäväpiiriä ja kouluyhteisöä. Jyväskylän seurakunnan Surussa mukana -ryhmä on nuorten, koulujen henkilökunnan ja perheden tukena kriisitilanteissa.

"Tavoitteenamme on kulkea määrätietoisesti nuoren rinnalla läpi pahimman kriisin. Liian moni nuori on jäänyt ilman aikuisen ihmisen tukea surun keskellä tai pahimmillaan kokonaan yksin surun kanssa", nuorisotyön asiantuntija l. työalasihteeri **Petri Grönholm** Jyväskylän seurakunnasta kertoo.

Grönholmin omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset ovat vaikuttaneet voimakkaasti haluun luoda surun keskelle tukiverkostoja.

"Menetin lapsena paljon ystäviä ja jälkikäteen olen sisäistänyt, millaista apua meidän olisi pitänyt saada. Nuoret kaipaavat rinnalleen kuuntelijaa", Grönholm pohtii.

Kun luokasta yksi menehtyy, järkyttää se koko yhteisöä. Grönholm korostaa, että myös opettajat tarvitsevat vierellä kulkijaa surun aikana.

"Kokemusten mukaan oppilaat pystyvät usein jatkamaan elämää jopa paremmin kuin opettajat. Opettajille kriisitilanteen purkutilanteet ovat todella tärkeitä", Grönholm avaa.

Erilaisia tapoja käsitellä surua

Surussa mukana (SuMu) -ryhmä on Jyväskylän seurakunnan ja Jyväskylän kaupungin työntekijöistä koostuva kriisityön ammattiryhmä. Tukea tarjotaan kriisin kohdatessa kaikille Jyväskylän seudun oppilaitoksille perusopetuksesta korkeakoulutukseen. Ryhmällä on valmiina ns. surutarjotin, josta kootaan kyseiseen kriisitilanteen sopiva toimintamalli yhdessä koulun rehtorin kanssa.

"Kriisiryhmäläiset päivystävät koululla ja lähimmällä kirkolla kuunnellen ja keskustellen menehtyneen kavereiden ja opettajien kanssa. Suruhartaus luokassa, koko koulussa, kirkolla tai onnettomuuspaikalla ovat myös tärkeitä tapoja käsitellä surua", Grönholm toteaa.

LAPUAN⁺ HIIPPAKUNTA

Surussa mukana -ryhmä on kouluyhteisön tukena kuolemantapausten lisäksi myös vakavaan loukkaantumiseen johtaneen onnettomuuden, läheltä piti -tilanteen tai vakavan väkivaltaisen uhkatilanteen kriisityössä. Se, millaista tukea missäkin tilanteessa tarvitaan, suunnitellaan yhdessä koulun kanssa. Myös surukodin toiveita kuunnellaan.

"Keskustelemme vanhempien kanssa siitä, miten he toivovat oman lapsen tai nuoren kuolemaa käsiteltävän koulussa. Kouluyhteisön mukana oleminen on vanhempien surutyölle todella tärkeää", Grönholm sanoo.

Nuoren kuolema on aina yllätys

Jyväskylän seurakunta on tehnyt kriisityötä koulujen kanssa aiemminkin, mutta järjestäytyneenä kriisityön ryhmänä SuMu on toiminut vuoden 2018 alusta. Ensimmäisen toimintavuoden aikana ryhmä on ollut mukana kahdeksassa kriisissä.

"Nuoren kuolema on aina yllätys, oli kyseessä pitkäaikainen sairaus tai äkillinen onnettomuus", Grönholm toteaa.

Grönholm pohtii, kuinka Suomessa vieläkin kuolemaa turhaan peitellään ja siitä puhumista vältellään. Nuorilla on suuri tarve puhua kokemuksistaan ja tunteistaan. Juuri niillä sanoilla, miltä sillä hetkellä tuntuu.

"Ajan kanssa kuunteleminen on parasta tukea mitä nuoret kaipaavat. Monet nuoret ovat myöhemmin tulleet kertomaan, että oli todella tärkeää, että olitte ja kuulitte", Grönholm sanoo.

Toiminta otettu hyvin vastaan

Surussa mukana -ryhmä on otettu Jyväskylän oppilaitoksissa hyvin vastaan. Koulujen yhteyshenkilöt ovat käyneet tapaamassa jokaisen koulun ja oppilaitoksen rehtoreita ja kertoneet toimintamallista. Samalla on sovittu käytänteistä mahdollisen kriisin kohdatessa. Surussa mukana -toimintamalli on kiinnostanut myös ympäri Suomea.

"Rehtoreilla on käytettävissään kolme puhelinnumeroa, josta ryhmän saa kutsuttua paikalle kriisin kohdatessa. Valmiusryhmä on koululla 1-2 tunnin päästä kutsusta. Valmiusryhmän jäsenillä on lupa irrottautua sen hetkistä töistä ja lähteä välittömästi paikan päälle lasten, nuorten ja henkilökunnan tueksi", Grönholm kuvailee.

Ryhmässä on mukana kymmenen työntekijää: nuorisohjaajia, diakoniatyöntekijöitä ja pappeja. Pari tiimiläisistä kuuluu myös Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmään. SuMu-ryhmä kokoontuu yhteen neljä kertaa vuodessa suunnittelemaan uusi tapoja toimia ja käymään läpi siihen mennessä tapahtuneita kriisitilanteita. Myös kriisityöntekijöillä on itsellään tarve ja oikeus tulla kuulluksi.

"Jokainen tapaus käsitellään mukana olleiden työntekijöiden kanssa läpi välittömästi kriisitilanteen loputtua myös erillisessä purkutilanteessa."

LIITE 3. Juttu: Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen

Henkisen huollon valmiusharjoitus virittää kriisitilanteeseen

Koulubussin ja tukkirekan törmäyksessä menehtyy kahdeksan henkeä. Yli 30 onnettomuudessa mukana ollutta lasta ja nuorta kuljetetaan välittömästi koulukeskukseen perustettuun kriisikeskukseen. Huolestuneet läheiset kiiruhtavat koululle. Kuntalaiset ottavat uutisen tapahtuneesta järkyttyneenä vastaan. Henkisen huollon valmiusryhmä on kutsusta matkalla paikalle.

Onneksi tällä kertaa suuronnettomuudessa on kyseessä Keski-Suomen henkisen huollon (HeHu) valmiusryhmän harjoitus, joka toteutettiin yhteistyössä Uuraisten seurakunnan, kunnan johtoryhmän, koulukeskuksen sekä pelastuslaitoksen kanssa.

Uuraisten kunnanjohtaja **Juha Valkaman** mukaan yhteinen harjoitus oli vaikuttava.

”Koskaan ei tiedä mitä voi tapahtua ja on todella tärkeää testata yhteistyön toimivuutta. On hienoa havaita, että kaikkien harjoitukseen osallistuneiden valmius kohdata mahdollinen kriisi on hyvä. Saimme myös paljon arvokasta tietoa niistä yksityiskohdista, mitä tulee edelleen kehittää”, Valkama pohtii.

Myös Keski-Suomen HeHu-ryhmän koordinaattori, Laukaan seurakunnan kirkkoherra **Harri Romar** on tyytyväinen harjoitukseen. Henkisen huollon ryhmän aloitteesta lähtenyt harjoituspäivä kasvoi Romarin mukaan upeasti keskeisten toimijoiden yhteiseksi testiksi.

”Harjoitukset nostavat aina esille näkökulmia, joita ei tule ennakoon ajatelleeksi. Omia prosesseja ja yhteistyötä testaamalla voidaan välttää pahimmat sudenkuopat mahdollisessa tositilanteessa”, Romar toteaa.

Toivoa järkytyksen keskelle

Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmä on yksi Lapuan hiippakunnan kolmesta HeHu-ryhmästä. Muut valmiusryhmät toimivat Etelä-Pohjanmaalla ja

Pohjanmaalla. Kun suuronnettomuus tapahtuu, pelastusviranomaiset kutsuvat henkisen huollon ryhmän paikalle. Tarvittaessa ryhmä voi lähteä myös pienemmissä kriiseissä paikallisen seurakunnan tueksi, kun seurakunnan omat voimavarat eivät enää riitä. Henkisen huollon tavoitteena on tuoda suuronnettomuuden keskelle toivon näkökulmaa sekä kulkea kriisin kohdanneiden rinnalla.

Moniviranomaistilanteessa toiminnan yleisjohtovastuussa on pelastusviranomainen. Uuraisten palomestari **Tapani Kellosaari** Keski-Suomen pelastuslaitokselta toimi harjoituksessa todellisen tilanteen mukaisesti suuronnettomuustilanteen johtajana.

“Välitin johtokeskuksesta säännöllisin väliajoin tilannekuvaa muun muassa kunnan johtoryhmälle ja vastasin onnettomuuden tiedottamisesta medialle”, Kellosaari toteaa.

Kirkon henkinen huolto tarjoaa tukea myös pelastustoimiin osallistuville ammattilaisille.

“Varsinaisessa onnettomuustilanteessa pelastustyöntekijöillä ei ole varaa antaa tilaa tunteille. Jälkikäteen on kuitenkin tärkeää käsitellä tapahtunut, etenkin kun onnettomuudessa on ollut mukana paljon lapsia”, Kellosaari pohtii.

Juha Valkama ja Uuraisten peruspalvelujohtaja **Jouko Nykänen** kertovat olevansa vakuuttuneita harjoitukseen osallistuneiden asiantuntemuksesta.

“Kun kokoonnuimme yhdessä koulukeskuksen tiloihin, oli vaikuttavaa nähdä, että paikalla tullut henkisen huollon valmiusryhmä on näin iso. Asiantuntemus on todella vahvaa. Myös koulun henkilökunnan valmius kohdata kriisi vakuutti”, Valkama toteaa.

Vinkkejä ennaltaehkäisyyn

Harjoitukseen osallistuneet osapuolet testasivat aamupäivän aikana omia toimintatapojaan ja pitivät pelastusviranomaisen johdolla aktiivisesti yhteyttä toisiinsa tilanteen niin vaatiessa. Kriisitilanteen toimijat kokoontuivat lopuksi yhteen pohtimaan mikä harjoituksessa meni hyvin, mitä tulisi tehdä toisin ja ennen kaikkea mitä akuutin kriisin jälkeen tapahtuu.

Harjoituksen parasta antia koulukeskuksen rehtori **Sami Pasaselle** oli koulun oman kriisiryhmän toimintakyvyn testaus ja tutustuminen kriisitilanteen eri toimijoihin. Pasasen mukaan suuren onnettomuuden kohdatessa koulun kriisiryhmän resurssit eivät enää riittäisi niin lasten, nuorten kuin koulun henkilökunnan kriisitukeen.

“Saimme harjoituksessa arvokasta tietoa siitä, millaisia apuja henkisen huollon tiimiltä on saatavilla, kun koulun omat voimavarat eivät enää riitä”, Pasanen toteaa.

Tapani Kellosaari korostaa, että onnistuneen harjoituksen jälkeen on hyvä yhdessä pohtia myös onnettomuustilanteiden ennaltaehkäisyä, ettei onnettomuutta pääsisi koskaan syntymään.

“Jos harjoituksen kaltainen suuronnettomuus tapahtuisi, seudun asukkaiden perusturvallisuuden järkkäminen heijastuisi pitkään niin koulun arkeen, kunnan palveluihin kuin seurakunnan nuoriso- ja diakoniatyöhön”, Uuraisten seurakunnan kirkkoherra **Antti Toivio** jatkaa.

Lähimmäisenrakkaus periaatteena

Harri Romar muistuttaa, että vaikka suuronnettomuuksia tapahtuu äärimmäisen harvoin, osuu pienempiä kriisejä takuuvarmasti joka paikkakunnalle. Myös seurakuntien omien kriisivalmiuksien kehittämiseksi on tärkeää, että henkisen huollon valmiusryhmässä on aktiivisesti mukana työntekijöitä monista eri seurakunnista.

”Hehulaisten on hyvä viedä viestiä henkisen huollon ryhmän toiminnasta eteenpäin kollegoille ja kirkkoherroille ja antaa vinkkejä, miten kriisitilanteessa kannattaa toimia”, Romar vinkkaa.

Harjoituksen isäntänä toiminut kirkkoherra Antti Toivio kannustaa jokaista kolleegaansa ja seurakuntaa testaamaan omaa kriisivalmiuttaan.

“Päivä antoi hyviä vinkkejä komentoketjusta, ajantasaisen tilannekuvan merkityksestä, viestinnästä, käytettävissä olevista resursseista ja ennen kaikkea yhteistyön tärkeydestä”, Toivio listaa.

Kuntaliitto ja kirkkohallitus ovat laatineet päivitetyn suosituksen kuntien ja seurakuntien yhteistyöstä. Hiippakuntasihteeri **Jukka Helin** kertoo, että dokumenttiin on linjattu myös henkisen huollon toimintaperiaatteita. Kaiken pohjana on lähimmäisenrakkaus.

“Usein kuulee kysyttävän, miksi kirkon työntekijöistä on koottu maakunnallisia valmiusryhmiä. Siksi, että kirkon näkökulmasta lähimmäisen rakastaminen koskee aivan jokaista. Onnettomuustilanteessa ei kysellä kirkon jäsenkirjoja, vaan tuetaan jokaista, joka on järkyttynyt”, Helin toteaa.

LIITE 4. Juttu: Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle

Ihmisen hätä tulee diakoniatyössä joka päivä lähelle

Kurikan alueseurakunnan diakoniatyöntekijä **Elisa Hautala** kuvailee työtään päivittäiseksi henkiseksi huolloksi. Jokainen kriisi on ainutkertainen ja kohdattava ihminen ainutlaatuinen. ”Yritämme auttaa ihmisiä jaksamaan oman elämän suur-onnettomuuksien keskellä”, Hautala pohtii.

Hautala on työskennellyt diakoniatyöntekijänä yli 20 vuotta. Sairaanhoidaja–diakonissan työhistoriaan kuuluu myös useita työjaksoja muun muassa yliopistollisen sairaalan teholla, keskussairaalan päivystyksessä ja terveyskeskuksen vuodeosastolla. Kaikkia työtehtäviä yhdistää niin asiakkaiden ja potilaiden, omaisten kuin hoitohenkilökunnankin henkinen huolto.

”Osa haluaa puhua, osa kaipaa kosketusta ja osa haluaa vain olla. Kysymyksillä, kuten missä olit, keneltä kuulit, oletko saanut syötyä tai nukuttua, voimme auttaa ihmisiä jäsentämään tapahtunutta. Tuntosarvet, mitä kukin kriisinsä keskellä kaipaa, kehittyvät koko ajan.”

Hetki läheisen rinnalla

Hautalalla on diakonian vastuualueina vanhustyö, vapaaehtoistyö sekä vastaanottotyö. Hän koordinoi Kurikan alueseurakunnan alueella kaikkiaan 18 diakoniapiiriä, jotka koostuvat vapaaehtoisista kyläläisistä. Diakoniapiirit huolehtivat muun muassa surukotikäynneistä.

”Korostan aina myös vapaaehtoisille, että työtä ei tarvitse tehdä yksin. Työparin kanssa on hyvä purkaa omia tunteita. On tärkeää puhua ihon alle menevät kokemukset heti läpi”, Hautala pohtii.

Kuoleman todellisuuden tajuaminen lyö aina kasvoille. Tyhjyyden tunne täyttää mielen ja kehon, kun lähimmäistä ei voikaan enää halata tai hänelle ei voi soittaa kuulumisia. Hiljaisuus iskee, kun hautajaiset on pidetty. Siksi diakoniapiirin surukotikäynnille mennään vasta hautajaisten jälkeen.

“Emme voi täyttää läheisen kuoleman jättämää tilaa, mutta jos edes murusen verran voisimme helpottaa tyhjyyden oloa. Emme voi jäädä eiliseen ja huomista emme vielä tiedä, joten on tärkeää elää tätä hetkeä omaisen lähellä”, Elisa Hautala miettii.

Jos suru osuu liian lähelle omaa elämäntilannetta, on tärkeää uskaltaa kieltäytyä työtehtävästä ja sanoa työkaverille, että nyt on toisen vuoro auttaa.

“On rohkeutta tunnistaa ja tunnustaa oma rajallisuutensa. Aina ei tarvitse itse olla auttajana. On luotettava, että myös muut voivat toimia tukena.”

Suru lainehtii kauas

Elisa Hautala on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan henkisen huollon valmiusryhmässä sen alkutaipaleilta asti. Hän kuvailee, ettei ole suuronnettomuutta, jonka laineet eivät löisi pienelle paikkakunnalle asti. Esimerkiksi Aasian tsunami, Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset ovat luoneet henkisen huollon tarpeen myös kurikkalaisissa kodeissa ja kouluissa.

“Aina henkinen huolto ei tapahdu suoraan tapahtumapaikalla, vaan tarve voi nousta esille tuhansien kilometrien tai vuosien päästä.”

HeHu-ryhmän alueelliset tapaamiset ja koko Lapuan hiippakunnan yhteiset koulutukset Hautala kokee voimavarana. Keskittyminen henkisen huollon teemoihin yhdessä kollegojen kanssa syventää varautumista uhkakuviin ja vahvistaa rohkeutta kohdata kriisin keskellä oleva.

“Saamme oppia paitsi ammattitaitoisilta kouluttajilta myös toisiltamme. Osaamisen jakaminen ja vertaistuki vahvistavat arjen jaksamista”, Hautala pohtii.

Omaa osaamistaan Elisa Hautala on täydentänyt myös sairaalasielunhoidon ja työnohjaajan koulutuskokonaisuuksilla. Hän kuvailee tekevänsä työtään nöyryin mielin.

“Koskaan ei voi olla valmis tähän työhön, mutta teen tätä näillä eväillä mitä minulla on. Koulutukset ovat olleet intensiivinen matka minuuteen. En ehkä osannut olla 20 vuotta sitten niin hiljaa surevan rinnalla kuin nyt osaan.”

LIITE 5. Juttu: Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä

Työpaikkapappi kulkee rinnalla arjen kriiseissä

Vaasan suomalaisen seurakunnan seurakuntapastori **Eva Thölix** on pappi, joka kulkee aika ajoin kriisistä toiseen.

“Arkeni on usein kriisin keskipisteessä elämistä. Ihmisten henkilökohtaiset kriisit, työyhteisöjen kriisit, täysin odottamattomat kriisit kuuluvat päivittäisiin kohtaamiini. Tärkeimmät työväliseeni ovat kuuntelu ja läsnäolo”, Thölix kertoo.

Eva Thölix työskentelee Wärtsilän ja ABB:n työpaikkapappina, Vaasan poliisitalon, pelastuslaitoksen ensihuollon ja palomiesten pappina sekä Vaasan seudun yrittäjien pappina. Hän kuuluu myös Vaasan kaupungin kriisiryhmään. Työpaikkapappuus on osa organisaatioiden henkistä työsuojelua.

“Tehtävänäni on olla työyhteisön jäsenten saatavilla niin arkipäivän työssä kuin kriisitilanteissa, kuten YT-neuvotteluissa, onnettomuuksien sekä kuolemantaustien käsittelyssä. Ihmisillä on hädän keskellä tarve puhua. Kriisien keskellä on onneksi myös suvantovaiheita.”

Mikä henkisessä huollossa on tärkeintä?

“Sietämättömän sietäminen, uskallus asettautua rinnalle”, Thölix sanoo ja tarkentaa: ”Kriisiin joutuessaan ihminen joutuu sietämättömän äärelle. Kenellekään ei toivo läheisen yllättävää kuolemaa, mutta sekin on vain siedettävä. Meidän tehtävänämmä on olla rohkeasti läsnä.”

Joskus henkinen huolto ei ole muuta kuin kuppi kuumaa teetä.

“Läsnäolo on tärkeämpää kuin minkään tekeminen tai sanominen. Henkinen huolto on pienieleistä huomaamista, vaikka sen teen keittämistä”, Thölix toteaa.

Arvokasta verkostoitumista

Eva Thölix on ollut osa Pohjanmaan henkisen huollon valmiusryhmää ja sen johtoryhmää vuodesta 2014. Thölixin mukaan aktiivinen osallisuus henkisen huollon valmiusryhmässä tukee hyvin hänen työtään. Hiippakunnan ja alueellisen

ryhmän vuosittaisista henkisen huollon koulutuksista tarttuu aina jotain olennaista matkaan, joka pulpahtaa mieleen tärkeissä hetkissä.

Keskeinen osa HeHu-toimintaa on verkostoituminen muiden seurakuntien työntekijöiden kanssa. Kriisi koskettaa suoraan tai välillisesti yksilöitä ja perheitä laajalla maantieteellisellä alueella.

“HeHun ehdoton arvokkuus on siinä, että sen kautta oppii tuntemaan henkisen huollon osaajia oman seurakunnan ulkopuoleltakin. Mahdollisuus ohjata ihmisiä eteenpäin lähimmän auttajan luo on tärkeää”, Thölix pohtii.

Hän uskoo ja toivoo, että hyvin suunnitellut koulutukset ja harjoitukset motivoivat myös muita hehulaisia olemaan valmiudessa.

“On mielettömän hyvä asia, että katastrofitilanteisiin kutsuttavalla HeHu-ryhmällä on todella harvoin töitä. Henkisestä huollosta kertyvää osaamista tarvitaan kuitenkin joka päivä yhteiskunnallisesti pienemmissä, mutta yksilöille aina ainutlaatuisissa kriiseissä.”

Thölix koordinoi poliisin kanssa yhteistyössä myös kuolinviestipäivystystä. KuoVi-ryhmä muodostuu Vaasan seurakuntayhtymän sekä Mustasaaren suomalaisen ja ruotsalaisen seurakunnan papeista.

“Päivystämme vuorollamme 24/7 ja poliisi voi kutsua meidät mukaan kuolinviestin viemiseen omaiselle. Siinäkään ei tarvita sanoja vaan rinnalla olemista”, Thölix kuvailee.

Äänenä niille, joiden ääni ei kuulu

Thölixin mukaan yhteistyökumppaneilta saatu palaute osoittaa, että arvostus kirkon osaamisesta on korkealla.

“Olemme keskeinen toimija yhteiskunnassa ja on hienoa, että isot työnantajat, poliisi ja pelastusviranomaiset näkevät kirkon henkisen huollon tärkeänä.”

Entä kun kriisissä onkin kriisityön ammattilainen – terveydenhuollon ammattilainen, pelastusviranomainen, poliisi tai pappi? Thölix allekirjoittaa ajatuksen, että

usein alan ammattilaiset elävät pitkään maailmassa, jossa ei omaa kipua, pelkoa, surua tai murhetta tunneta. Debriefing on osaltaan ennalta ehkäisyä.

“Työssä kohdatut, käsittelemättömät kriisit voivat ajan kanssa muodostua omiksi kriiseiksi. Olisi kovin tärkeää käsitellä koettua tavalla tai toisella, ettei ammattiauttajan stressi ja sietokyky kumuloidu vuodesta toiseen”, Thölix pohtii.

Työpaikkapappeus monikulttuurisissa organisaatioissa ja yhteiskuntatyön papit tehtävät tuovat oman sävöksensä arjen työhön. Kriisien käsittely ulottuu yli uskontokunta-, kulttuuri- ja kielirajojen. Eva Thölixin työtä on olla myös äänenä niille, joiden ääni ei kuulu.

“Esimerkiksi äkillisesti saapuneille turvapaikanhakijoille saimme nopeasti yhdessä muiden paikallisten seurakuntien kanssa ja järjestöjen kanssa järjestettyä majoitusta eikä saapuneiden perheiden tarvinnut jäädä pakkasyöhön rautatieasemalle”, Thölix muistelee.

LIITE 6. Juttu: Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa

Nuori kaipaa surun keskellä rinnalleen kuuntelijaa

Kun lapsi tai nuori kuolee, koskettaa suru ja ikävä syvästi paitsi menehtyneen perhettä myös ystäväpiiriä ja kouluyhteisöä. Jyväskylän seurakunnan Surussa mukana -ryhmä on nuorten, koulujen henkilökunnan ja perheiden tukena kriisitilanteissa.

“Tavoitteenamme on kulkea määrätietoisesti nuoren rinnalla läpi pahimman kriisin. Liian moni nuori on jäänyt ilman aikuisen ihmisen tukea surun keskellä tai pahimmillaan kokonaan yksin surun kanssa”, nuorisotyön asiantuntija I. työalasihteeri **Petri Grönholm** Jyväskylän seurakunnasta kertoo.

Grönholmin omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset ovat vaikuttaneet voimakkaasti haluun luoda surun keskelle tukiverkostoja.

“Menetin lapsena paljon ystäviä ja jälkikäteen olen sisäistänyt, millaista apua meidän olisi pitänyt saada. Nuoret kaipaavat rinnalleen kuuntelijaa”, Grönholm pohtii.

Kun luokasta yksi menehtyy, järkyttää se koko yhteisöä. Grönholm korostaa, että myös opettajat tarvitsevat vierellä kulkijaa surun aikana.

“Kokemusten mukaan oppilaat pystyvät usein jatkamaan elämää jopa paremmin kuin opettajat. Opettajille kriisitilanteen purkutilanteet ovat todella tärkeitä”, Grönholm avaa.

Erilaisia tapoja käsitellä surua

Surussa mukana (SuMu) -ryhmä on Jyväskylän seurakunnan ja Jyväskylän kaupungin työntekijöistä koostuva kriisityön ammattiryhmä. Tukea tarjotaan kriisin kohdatessa kaikille Jyväskylän seudun oppilaitoksille perusopetuksesta korkeakoulutukseen. Ryhmällä on valmiina ns. surutarjotin, josta kootaan kyseiseen kriisitilanteen sopiva toimintamalli yhdessä koulun rehtorin kanssa.

“Kriisiryhmäläiset päivystävät koululla ja lähimmällä kirkolla kuunnellen ja keskustellen menehtyneen kavereiden ja opettajien kanssa. Suruhartaus luokassa,

koko koulussa, kirkolla tai onnettomuuspaikalla ovat myös tärkeitä tapoja käsitellä surua”, Grönholm toteaa.

Surussa mukana -ryhmä on kouluyhteisön tukena kuolemantapausten lisäksi myös vakavaan loukkaantumiseen johtaneen onnettomuuden, läheltä piti -tilanteen tai vakavan väkivaltaisen uhkatilanteen kriisityössä. Se, millaista tukea missäkin tilanteessa tarvitaan, suunnitellaan yhdessä koulun kanssa. Myös surukodin toiveita kuunnellaan.

“Keskustelemme vanhempien kanssa siitä, miten he toivovat oman lapsen tai nuoren kuolemaa käsiteltävän koulussa. Kouluyhteisön mukana oleminen on vanhempien surutyölle todella tärkeää”, Grönholm sanoo.

Nuoren kuolema on aina yllätys

Jyväskylän seurakunta on tehnyt kriisityötä koulujen kanssa aiemminkin, mutta järjestäytyneenä kriisityön ryhmänä SuMu on toiminut vuoden 2018 alusta. Ensimmäisen toimintavuoden aikana ryhmä on ollut mukana kahdeksassa kriisissä. “Nuoren kuolema on aina yllätys, oli kyseessä pitkäaikainen sairaus tai äkillinen onnettomuus”, Grönholm toteaa.

Grönholm pohtii, kuinka Suomessa vieläkin kuolemaa turhaan peitellään ja siitä puhumista vältellään. Nuorilla on suuri tarve puhua kokemuksistaan ja tunteistaan. Juuri niillä sanoilla, miltä sillä hetkellä tuntuu.

“Ajan kanssa kuunteleminen on parasta tukea mitä nuoret kaipaavat. Monet nuoret ovat myöhemmin tulleet kertomaan, että oli todella tärkeää, että olitte ja kuullitte”, Grönholm sanoo.

Toiminta otettu hyvin vastaan

Surussa mukana -ryhmä on otettu Jyväskylän oppilaitoksissa hyvin vastaan. Koulujen yhteyshenkilöt ovat käyneet tapaamassa jokaisen koulun ja oppilaitoksen rehtoreita ja kertoneet toimintamallista. Samalla on sovittu käytänteistä mahdollisen kriisin kohdatessa. Surussa mukana -toimintamalli on kiinnostanut myös ympäri Suomea.

“Rehtoreilla on käytettävissään kolme puhelinnumeroa, josta ryhmän saa kutsuttua paikalle kriisin kohdatessa. Valmiusryhmä on koululla 1–2 tunnin päästä kutsusta. Valmiusryhmän jäsenillä on lupa irrottautua sen hetkisistä töistä ja lähteä välittömästi paikan päälle lasten, nuorten ja henkilökunnan tueksi”, Grönholm kuvailee.

Ryhmässä on mukana kymmenen työntekijää: nuoriso-ohjaajia, diakoniatyöntekijöitä ja pappeja. Pari tiimiläisistä kuuluu myös Keski-Suomen henkisen huollon valmiusryhmään. SuMu-ryhmä kokoontuu yhteen neljä kertaa vuodessa suunnittelemaan uusia tapoja toimia ja käymään läpi siihen mennessä tapahtuneita kriisitilanteita. Myös kriisityöntekijöillä on itsellään tarve ja oikeus tulla kuulluksi. “Jokainen tapaus käsitellään mukana olleiden työntekijöiden kanssa läpi välittömästi kriisitilanteen loputtua myös erillisessä purkutilanteessa.”

Liitteiden 3–6 jutut saatavilla Lapuan hiippakunnan sivuilla:

<https://www.lapuanhiippakunta.fi/hiippakunnan-toiminta/kriisi-info/>